

Hewhewii winéwí'wii wo' ga loo Yéesu Kiristaa ee Saṅ bínɗa Wo'eencii lëgís Këyítfiida

Wii wëri en Hewhewii winéwí'wii Saṅ bínɗa. Ya bín iñaa Yéesu tum ga ëldúnada, iñcaa ya jëgíree buwaada, na ga loo kikaankaa na kimílískaagari. Yéesu daanee buwaa ki-jëgí' ee ya yërëméerí wo'eenci; ya yaa wëkí' dúukoolí'caa, ya yaa kaal rabcaa ga buwaa, ya tumeera ban enaama ciliis cidóoyí'-waa'.

Këyítfi Saṅ bínɗa manndii siiy na faa Mëc-cëe, faa Marka na faa Lúkkaa bín ga loo Yéesuda. Laakin iñcaa Saṅ haŋci yëri béestí'ca, ennda fodii sëgílookfaa enee ga Kanaada (2: 1-12), saawalaa Yéesu na betifaa dëkee Samariíɗa (4: 1-12), lafañaa Yéesu wëkíree dëk Betsaydaada (5: 1-18), yaalaa Yéesu wëkíree límu na kibúumɗa (9: 1-41). Baa fu malak këyítfi Saṅ na ciinoociinaa, fa béestí'tii yewin ga loo kipeskaa Yéesu ga ëldúnada, fa wëñ kiwo' ga loo iñaa Yéesu jëgírohɗa.

Ga dalaarii këyítfi, Saṅ wo' buwaa baa en Yéesuda. Ya wo' an Yéesu yëri en Wo'eenaa Kooh wo'ee, wa ennda bo', wa hayya ëldúnada. Yéesu tummba enaama cidóoyí'-waa', en danaa buwii gëm an ya yëri en buuraa Kooh

tanukee kumeeñí' ya wo'ee an yëri yah buwii kimúsaldá.

Ga jamaanaa Yéesu, buwaa hégískohee hen: bii gëmmba gari ndaga lak wóorinba an ya yëri en Kowukii Kooh, bíinoo sagussari ee ba wo'ee an ya bo'-Seytaani, ya basi Kooh hen ee ya jom ki'apu.

Saŋ wo' an «Kíntaancii en ga Këyítfi fiida nak, ca bídu ga doonaa dú gëm an Yéesu yëri en Kiristaanii, Kowukii Kooh; ee dú gëm garinaa, dú hay kilaak kipes ga teekci.» Saŋ 20: 31

Këyítfi Saŋ bínda tíidoh anee:

- 1 - Yéesu yëri en lee'laatii ëldúna (1: 1-18)
- 2 - Jangataa Saŋ-Bëtís (1: 19-34)
- 3 - Tëelíbéecaa Yéesu deß kilaakda (1: 35-51)
- 4 - Iñcaa Yéesu tum paafin buwaada (2: 1-12: 50)
- 5 - Bescaa méeñjoh ga kipeskaa Yéesuda (12: 1-19: 42)
- 6 - Yéesu mílissa ga kikaan (20: 1-10)
- 7 - Yéesu feeñukka tëelíbéecaagari (20: 11-21: 25)

Yéesu yëri en lee'laatii ëldúna

¹ Ga dalaaraa ëldúna, Wo'eenaana eneera; ee baa en Wo'eenaada enee na Kooh ee ya en Kooh. ² Ya enee na Kooh ga dalaaraa. ³ Iñaa Kooh tum tooh, kooroh gari. Laakkii iñaa en ee koorohhii gari. ⁴ Kipes meyoh gari ee kipeskaa kërí enee lee'laatii buwii. ⁵ Lee'laataa melicin ga duuy ñúusii, ee ñúusii te''iwa.

⁶ Laakka baa Kooh wos, ya teeksee Saŋ.
⁷ Ya hayya fodii seedi, kiwo' iñaa ya ínoh ga lee'laataada, en d'anaa ya tah béeb kigëm.
⁸ Baa yaama enndii yëri en lee'laatii wayee ya jomee kiseedi' lee'laatii.

⁹ Lee'laataama wëri en lee'laatii wikayohwii, wa hay ëldúna kiléeri' baa en béeb.

¹⁰ Baa en Wo'eeniida enee ga ëldúna; ee Kooh hëwi'ta ëldúna koorohha gari; wayee bu-ëldúna ínohsohiiri. ¹¹ Ya hayin ga buunci, wayee ba tookkiiri.

¹² Wayee buwii tookkida, bii gëm ga teeki-igarida, ya oninba ki'en bitowu Kooh. ¹³ Ba enin bitowu Kooh, enndii fodii baa límuk ga bo', wayee Kooh yëri onba kipeskaa ki'askaama.

¹⁴ Wo'eenaa ennda bo', ya hayya dëkka naruu, líiffa na ndam na kayoh. Du hotin ndamiigari, ee ndamaama wëri en ndamaa, ya, Kowu kínoo ga Paamudii, ya bewoh ga paamcida.

¹⁵ Saŋ seedi''ari, yéegalohha iñii yii didóolí' an:

- Yëri mi wo'eerúu ga waa mi wo' an: «ga fenooro laakin baa en na kihay ee yëri wëñn-joo kilaak solu, ndaga balaa minaa, lak ya enin.»

¹⁶ Béebpúu dú laasin ga yërmaandiigari leehooda, dú bii barkeeluk ga rek. ¹⁷ Iñcii Kooh nakoh kitumda, koorohca ga Móyiis, wayee yërmaandii na kayohfiigari, Yéesu Kiristaa haydohca. ¹⁸ Ken mosoo kihot Kooh, wayee

Kowukii Kooh laak doŋ ee en Kooh, ee en ga yahaa Paamudiida, teewinnduuri.

Jangataa Saŋ-Bētís

¹⁹ Yaawúu'caa ga Yéerúsaleemda wosussa bisarahoh na biLéwít kimeekis Saŋ-Bētís an:

- Fu yërí en ba?

Iñii yii yërí Saŋ seedi'.

²⁰ Ya wo''a faŋ ee d'aakkii dara ga, ya wo''a ga fíkií béeb an:

- Mi enndii Kiristaanii .

²¹ Ba meekissari an:

- Kon fu yërí en ba? Fu yërí en Ili, seldíiga-Koohaane?

Saŋ taassaba an:

- Ó'óo, mi enndiiri.

Ba meekissari an:

- Fu yërí en seldíiga-Koohii jom kihaydane*?

Saŋ taassaba an:

- Ó'óo.

²² Waa ennda da, ba wo''ari an:

- Kon wo'aarii bii fu endá, ndaga buwaa wossíida, dí jomin kilaak iñaa dí wo'anba. Fu wo' ya ga haffu?

²³ Saŋ taassaba an:

- Mi yërí en koonakii bii en na kiwo' didóolí' ga duuy egí'-dúndagii an:

Yólóhdat waasii Ha'mudii yah kikoorohda!

Iñaama yërí Ísayii, seldíiga-Koohaa wo'ee.

²⁴ Laakeera biFërisiyeen ga buwaa wossee ga Saŋda*. ²⁵ Ba meekissari an:

☆ **1:21** 1: 21 Malkat Dëteronom 18: 15,18. * **1:24** 1: 24 Laakin lægisohcaa wo' an: «Buwaa wossee ga Saŋda ensee biFërisiyeen.»

- Waa fu enndii Kiristaanii, fu enndii Ili, fu enndii seldiiga-Koohii jom kihayda, kon inii tah ya fu betisi'i buwii?

²⁶ Saŋ taassaba an:

- Mi, mi betisi''uu ga musu, wayee laakin baa en ga duuycuu, yaa du inohoo. ²⁷ Ya hay ga fenooro ee jobinndoo sah kipekis liiwaa nafaraagari.

²⁸ Inii laak yii hewee ga dek-kawaa Betanii hanoh huluwaa Yurden gaa, ga dekataa Saŋ betisi'ohee buwaada.

Yeesu yeri en Kubaalkii Kooh

²⁹ Ga kooh-wiisfaa, Saŋ hotta Yeesu yaa hay gari, ya wo''a buwaa an:

- Kubaalkii Kooh jee, yii hay kinis baakaa'cii buwii ga eldunada. ³⁰ Yeri en baa mi wo'eeda. Mi wo'ee gari an: «Ga fenooro, laakin baa en na kihay ee yeri weenjoo kilaak solu, ndaga balaa minaa, lak ya enin. ³¹ Mi ga kihaffoo, mi inoheerii baa enndida, wayee mi hayin elduna kibetisi' ga musu doonaa ya inohuk ga bu-Isarayeel .»

³² Ga inaama, Saŋ seedi''a an:

- Mi hotin Helaa yisela'iyaa yoosukohha asamaan en fan ho', yamma ga dookci.

³³ Mi inoheerii baa enndida, wayee Kooh yaa wosoo kibetisi' ga musuda, yeri wo'eeroo an: «Fu hay kihot Helaa yisela'iyaa yoosukoh asamaan yam ga dook bo'. Baa yaama yeri yah kibetisi' ga Helaa yisela'iyaa.»

³⁴ Saŋ tikka ga an:

- Iñaama mi hotinndi, ee mi seedi' an bii yii yëri en Kowukii Kooh.

Tëelíbéecaa Yéesu deβ kilaakfa

³⁵ Ga kooh-wíisfaa, Saŋ enissa daama, ya na tëelíbéé banak ga baagari. ³⁶ Daa ya hotee Yéesu yaa paaf, ya malakkari bi maañnja, ya wo''a an:

- Malkat, yii en Kubaalkii Koohfa, yeema!

³⁷ Tëelíbéecaa Saŋ banakbaa kelohussa wo'eenaama, ba taabukka Yéesu. ³⁸ Yéesu heelukka, ya hotta an ba baa taabukki, ya meekissaba an:

- Dú heel ya?

Ba wo''ari an:

- Rabí, fu dëk gada?

«Rabí» wëri en «Jëgírohii».

³⁹ Yéesu taassaba an:

- Hayat, dú hot.

Waa ennda fa, ba ka'ta, ba hotta daa ya dëkfa. Enee ga bak wahtu kilaagis na noh-soos. Ba ennda nari iña tes ga besaa bëríida†.

⁴⁰ Yíinoo ga fuwaa banakbaa kelohsee wo'eenaa Saŋ, taabukussa Yéesufa, enee Andari, këmëeŋkí Simoŋ-Pee'. ⁴¹ Andari deβpa kika' ga Simoŋ, yaakci sah-sah, wo''ari an:

- Dí hotin Mesíinii‡.

«Mesíi» wëri en «Músalkaataa Kooh falda»: Kiristaanii .

† **1:39** 1: 39 Ga wo'eenaa yaawú'caa, wahtaama wo'si wahtaa wudaan̄kaahwaa. Bescaagaβa dali na noh-soos, lak nohaa waa aas bi ga daa wahtaama haysan, ennda wahtucaa hëgisohu kom cidaan̄kaah na kanak (12). ‡ **1:41** 1: 41 Mesíinii Wo'een ga ki'Ebërëe, wëri en Kiristaanii ga kiGerek.

⁴² Waa ennda da, ya bayya Simoŋ ga Yéesu. Yéesu malakka Simoŋ bi maañnja, wo''ari an:

- Fu en Simoŋ, kowu Saŋ. Fu teeksan Kefaas§.

«Kefaas» ga ki'Arameyee wëri en «Pee'-atoh».

Yéesu bayya Filiip na Natanayeel

⁴³ Ga kooh-wiisfaa, Yéesu bewukka kiyah gohaa Gëllílee, ya hotta Filiip, ya wo''ari an:

- Taabukaaroo!

⁴⁴ (Filiip kúlkohee Betsaydaa, dëkaa Andari na Pee' dëkohda.) ⁴⁵ Lëehí'ta, Filiip ka'ta ga Natanayeel, wo''ari an:

- Dí hotin baa wo'see ga Këyítfaa Waasaa Móyíisda, yaa sëldíiga-Koohcaa yéegaloheeda. Yéesu yëri, kowu Yoseef, ga teeraa Nasareet.

⁴⁶ Natanayeel wo''ari an:

- Nasareete? Enaama yijófi' mínin daama kimeyohe?

Filiip wo''ari an:

- Haya, fu hot.

⁴⁷ Yéesu hotta Natanayeel yaa hay gari, ya dalla kiwo' gari an:

- Kowu Isarayeel kayoh-kayohda yeema! Ya laakoo caahan.

⁴⁸ Natanayeel meekissari an:

- Fu ínohohhoo gada?

Yéesu taassari an:

- Balaa Filiip bayyaanaa, mi hotee garaa lak fu yaa ga bosaa eenaa.

§ 1:42 1: 42 Kefaas Wo'een ga ki'Arameyee, wëri en Pee'.

49 Natanayeel wo''a Yéesu an:

- Jégírohii, fu yé'í en Kowukii Kooh, fu yé'í en buurii bu-Isarayeel.

50 Yéesu loffari an:

- Dii mi wo''aa an mi hotee garaa ga bosaa eenaada tahhaa kigème? Fu hay kihot enaama ciliis caa wěñ kiyak!

51 Lēehí'ta Yéesu tíkka ga an:

- Kayoh-kayohda mi wo''úuka. Dú hay kihot asamaanii lēgísuk, malaakacaa Kooh lapi dook asamaan ee ba yoosuki kakay ga Kowukii bii*.

2

Ségílookfaa enee ga Kanaada

1 Bes kanak tíkka ga hewhewcaama, ségílook laakka ga teeraa Kanaa, ga gohaa Gélílee. Eew Yéesu enee daama. 2 Yéesu ban nakseera ségílookfaa, ya na téelíbéecaagari. 3 Ga duuy hewaa, biiña leehha, eeci wo''ari an:

- Ba laakissii biiñ!

4 Yéesu taassari an:

- Ya'bu, mi naraa ga ya, ee wahtiigoo le''ii duum?

5 Eew Yéesu wo''a sургacaa ga kaanfaada an:

- Iña ya wo''úunaa, tumatti!

6 Laakeera daama tataa-atoh tiyitniinoo tiyaak, taa yaawúu'caa tumee músú ga, kiséti'sirukoh* ga fíkí Kooh. Ee kaa en béeb

* **1:51** 1: 51 Yakoop hotee iñaama ga heey. Sēnees 28: 12-13. * **2:6** 2: 6 «Kiséti'sirukoh ga fíkí Kooh» waa' kiwo': bu-Isarayeel tisse kotcaa na yahcaagaba hen balaa ba ñam wala ba lēehí' kiñamaa. Malkaa Mēccēe 15: 2

míneera kitum iñaa le' líita' citéemée' ga músú. ⁷ Yéesu wo''a sургacaa an:

- Ne'at músú ga tataatii bi ta líif!

Ba ne''ata bi ta líiffa muut. ⁸ Waa ennda da, Yéesu wo''aba an:

- Diimada, hafat dú bayi' baa tuukuk sęgilookfiida.

Ba bayi'tari ga. ⁹ Baa tuukuk sęgilookfaada yooaha músúmaa súpítu biiñda. Ya ínohéerii daa biiñaa meyoħda, wayee sургacaa hafee músúmaada ínoħseera iñaa laakda. Baa tuukuk sęgilookfaada bayya ha'-sęgilookfaa, ¹⁰ wo''ari an:

- Buwii dęwi kihafoh biiñii winebłaatwii, binaa buwaa an bi faancaa tamohaa, ba męeñdoh kihafoh waa tesohin kinebda. Fu nak, fu dęaakin biiñii weñ kinebda bi ga wahtii wii.

¹¹ Kíntaanaama węri Yéesu dęb kitum, ee enee ga Kanaa ga gohaa Gęlílée. Fodaama ya teewoħha ndamaagari ee tęelíbéecaa gęmussa gari.

¹² Waa ennda da, Yéesu ka'ta teeraa Kafar-nawom, ya na eeci na kęmęeñkímuncaagari biyaalbaa na tęelíbéeccaagari. Ba tessa daama bi samba kimaañ.

Yéesu ga dęuy Kaanfaa Kooh

(Męccęe 21: 12-13; Marka 11: 15-17; Lúkkaa 19: 45-46)

¹³ Lakanaa Paakaa yaawú'caa deeyin, Yéesu ka'ta Yéerúsaleem. ¹⁴ Ya laakka ga dęuy Kaanfaa Kooh buwaa enu na kitoon enoh, kitoon baal na kitoon ho'. Ya laakka weci'ohkopa'caa daama ban, laruunun. ¹⁵ Ya bebpa ní', ya hęwí'ta leraw ga, ya kaallaba bęebba ba

mey Kaanfaa Kooh, ba na baalcaagaba na eno-hcaagaba. Ya tasarsohha koparaa weci'ohcaa, ya petisohha la'caagaba. ¹⁶ Ya wo''a toonoh ho'caa an:

- Meydohat iñcii cii dii! Kaa tumat kaanfii Paamboo ditoonaa'!

¹⁷ Tēelíbēecaagari dalla kiníindísuku iñaa bídu ga Kēyítfaada an: «Éey Kooh, waarii mi waa' kaanfiigaraada. Ee kiwaa'kiima kii ēbí'too fodii kiwii.»[☆]

¹⁸ Waa ennda da, buwaa kuliyuk ga yaawú'-caada wo'ussari an:

- Tumaa Kíntaan, fu teeβpíi an fu ga kayoh ga iñii fu tum yii!

¹⁹ Yéesu loffaaba an:

- Búrat Kaanfii Kooh, tík ga bes kaahayaa mi βēwí'fa.

²⁰ Yaawú'caa wo'ussari an:

- Kitawah Kaanfii Kooh fii tumin tíkíis tidaaŋkaah-nikiis na tiyitniinoo ee fu, an fu yahfa kibēwírís ga bes kaahaye?

²¹ Wayee nak Kaanfaa Kooh Yéesu wo'eeda, faanfaagari fērí. ²² Kērí tah ga waa Yéesu mílissa ga buwaa kaanda, tēelíbēecaagari níindísukussa an ya wo'eera iñaa yaama. Ba gēmmba kon iñaa bídu ga Kēyítfaada na wo'eencaa Yéesu wo'eeβada.

Yéesu ínohin βéeb iñaa en ga keeñ βo'da

²³ Ga feetaa Paakaa Yaawú'caa, Yéesu enee ga Yéerúsaleem. Daa βíβo' biyewin hotsee kíntaancaa ya tumeeda, ba gēmmba gari.

²⁴ Wayee Yéesu, ya ga kihafci, óolukéeriiba

[☆] 2:17 2: 17 Kañcaa 69: 10.

ndaga béebba ya ínoheeraaba dijófi'. ²⁵ En ki'ena, Yéesu soolukéeríi bo' wo''i yen ga bo'-súusúus, ndaga ya ga kihafci, ya ínohin iña en ga keeñ baa en béeb.

3

Yéesu saawalla na Níkodeem

¹ Laakeera bo' yaa bokee ga Fërisiyeencaa. Ya teeksee Níkodeem ee ya bokee ga buwaa kuliyuk ga yaawúu'caada. ² Ya hayya ga Yéesu ga wek, ya wo''ari an:

- Jëgírohii, dí ínohin an Kooh yëri wossaa ki-jëgí'tíi. En ki'ena, ken mínoo kitum kintaancii fu tumida enndii an Kooh taam narinaa.

³ Yéesu taassari an:

- Kayoh-kayohda mi wo''aaka: Ken mínoo ki-hot Nguurii Kooh enndii an ya límukis* hena.

⁴ Níkodeem meekissari an:

- Baa kasohin límukisan na? Ya mínan na kiboyukis lookaa eeci, ya límukis?

⁵ Yéesu taassari an:

- Kayoh-kayohda mi wo''aaka: baa fu límukkii ga músú na Helaa Koohaa, fu mínoo ki'aas ga Nguuraa Kooh. ⁶ Iña límuk ga bo', iña bo' ee iña límuk ga Helaa Kooh iña hel.

⁷ Kaa jaahli' ga dii mi wo''aa an «Dú jomin kilímukisda». ⁸ Uurisii, daa nebwanaa wa wëp ëewruk da. Fu kelohi gawa ee fu ínohoo daa wa meyoh, fu ínohoo daa wa aaw. Man fodaama ga béeb baa límuk ga Helaa Kooh.

⁹ Waa ennda da, Níkodeem meekissari an:

* **3:3** 3: 3 Kilímukis wo'eeniima ga kiGerek waa' kiwo' ban «ga dook asamaan».

- Iñaama mín na ki'en?

¹⁰ Yéesu taassari an:

- Fu, fu jégíroh yiyaak ga duuy heetii Is-
arayeel ee fu ínohoo iñcumane? ¹¹ Kayoh-
kayohda mi wo''aaka: dí wo' iñaá dí ínoh ee
dí béesti' iñaá dí hotin, wayee dú, dú gëmbii
iñii dí seedi'da. ¹² Mi wo' narúu ga iñaá aaw
ga ëldúna, dú gëmbiironaa, binaa mi wo'
narúu ga iñaá aaw ga Koohaa dú mínanndoo
na kigëm?

¹³ Ken mosoo kíkolkoh ëldúna ya lap
asamaan, enndii Kowukii bii yoosukoh
asamaandanaa. ¹⁴ Fodaa daa Móyíis bëwíree
goŋ-përëmaa† ga ëgí'-dúndagaa doonaa baa
en béeb hotwada, fodaama ban mi, Kowukii
bii, mi bëwí'san da. ¹⁵ En danaa baa gëm
garoo béeb laas ga kipeskaa leehoo taa'da.
¹⁶ Ndaga Kooh waa' bu-ëldúna hen bi, ya
erohha Kowukiigari ya laak doŋda, doonaa
béeb baa fu gëm gakanaa, fu saŋku'oo,
wayee fu laas ga kipeskaa leehoo taa'da.
¹⁷ En ki'ënaa, Kooh wossii Kowukiigari ga
ëldúna ki'atti' bu-ëldúna, wayee ya woska ka
músal bu-ëldúna. ¹⁸ Baa gëm ga Kowukii,
atti'soo. Wayee baa gëmbii gakanaa, yaama
atti'uunun kumëeñí' ndaga ya gëmbii ga
teekii Kowukii Kooh, kii ya laak doŋda. ¹⁹ Ee
ya yah ki'atti'u ga iñii yii: Lee'laatii hayin

† **3:14** 3: 14 Móyíis bëwíree goŋ-përëmaa ga ëgí'-dúndagaa.
Malkat ga Kídaa 21: 8- 9: Béeb baa goŋ doweera, ya yíp
hascaagari ga goŋ-përëmaamanaa, ya dal kiwak. Fodaama
Yéesu bëwírussa ga kuraanaa ee béeb baa fu yíp hasciigaraa
gari taam na ngëmaa, fu hay kimúc.

ëldúna, wayee buwii, ñúusii gënëlba lee'laatii, ndaga ba tumi yibóní'. ²⁰ Baa tumi yibóní', waa'tii kihot ga lee'laatii ee ya deeyoo ga, ndaga ya niik tumeencaagari cibóní'caa wiiñuk. ²¹ Wayee baa tumi iñaan en kayoh, deeyi ga lee'laatii. En danaa, lee' ga fikíi béeb an iñcaa ya tumda, ya taam ga na Kooh.

Saŋ wo''a an Yéesu yëri wëñji kiyak

²² Ga waa iñaama paaffa, Yéesu ka'ta na tēelíbēecaagari gohaa Yúudée. Ya ennda naba daama bi sammba kimaañ, ya yaa bētisi' buwaa. ²³ Saŋ-Bētis ban bētisi'ee ga Aynoŋ, ga yaha teeraa Salím. Dekataama yewineera músú ee buwaa baa hay gari daama, ya yaa bētisi'ba. ²⁴ Waama, lak Saŋ lagussii ga kasu duum.

²⁵ Iñaama haydohha nookoh-wo'een ga díkaanti tēelíbēecaa Saŋ na yaawúu' yíinoo, ga loo baah kisétí'siruk ga fikíi Kooh. ²⁶ Ba ka'ta ga Saŋ, ba wo''ari an:

- Jëgírohii, baa yaama enee naraa ga bakaa hanoh húlúwaa Yúrdeŋ gaa, ee fu seedi'eera yen garidfa, diima nak ya yaa bētisi' ee béeb buwii bii yah gari.

²⁷ Saŋ taassaba an:

- Ken mínoo kilaak dara, enndii an Kooh yëri onndirinaa. ²⁸ Dú ga kihaffúu, dú míninndoo kiseedi' an mi wo'eera an: «Mi enndii Kiristaanii wayee mi wosu kid'ewírukki.» ²⁹ Kílook kuu ha'-kílook. Fiiliimunii ha'-kílookkii, yii deeyi ga yahaaci súkúrukiridfa, keeñci soosin lool ga kikeloh koonakiigari. Keeñjoo hín

da kisoos, ee diimada wa soosin bi matin sək.
³⁰ Ya, ga kihafci, teekiigari jom kiweñ kisiw ee wiigoo aaw kiyim.

Yii meyoh dookda yëri hanoh béeb dook

³¹ Yii meyoh dookda yëri hanoh béeb dook. Baa meyoh ëldúna, bok ga bu-ëldúna ee ya wo'i wo'een ëldúna. Baa meyoh dook ga Kooh yëri hanoh béeb dook. ³² Ya wo' iña ya hotda na iña ya kelohda ee ken gëmbii iñii ya seedi'da. ³³ Baa gëm iñii ya seedi'danaa, lak teewohin an Kooh wo'i kayoh. ³⁴ En ki'ena, baa Kooh wosda, wo'i wo'eenca meyoh ga Kooh, ndaga Kooh sorinndi bi líifin na Helaa yisela'iyaa. ³⁵ Paamudii waarin Kowukii ee tíkin tooh ga yahci. ³⁶ Baa fu gëm ga Kowukiinaa fu laasin ga kipeskaa leehoo taa'da. Ee baa fu saŋ kigëm ga Kowukiinaa, fu laasanndii ga kipeskaa leehoo taa'da ee aylukaa Kooh dëkan ga dookfu.

4

Yéesu saawalla na betifaa dëk Samaríi

¹ Fërisiyeencaa kelohussa béestíraa an Yéesu yëri weñi' Saŋ tëelíbee, ee yëri weñ Saŋ kibëtisi' bibo'. ² (En ki'ena, Yéesu na kihafci bëtisi'éeríi ken, tëelíbee caagari rek bëri bëtisi'ee fuwaa). ³ Daa béestíraama le'ee ga Yéesu, ya kolkohha gohaa Yúudée, ya yaa boyuk gohaa Gëlílee. ⁴ Ga waa ya en na kiyahda, ya húusohha gohaa Samaríi.

⁵ Yéesu le''a kon teeru wiinoo daama ga gohaa Samaríi. Teeraama teeku Síkaa' ee

en ga yahaa yoonaa Yakoop onee Yoseef, Kowukaagarida. ⁶ Ne'aa Yakoop enee daama. Daa Yéesu tíidee bi ya sonnda, ya dalla kiyuñ ga píndaa ne'aa. Enee ga bak mídí.

⁷ Laakka betifaa dëk Samaríi hay kine' ga ne'aa. Yéesu wo''a betifaa an:

- Onaaroo músú, mi an!

⁸ (Lakanaa tēelíbéecaa Yéesu karuunun teeraa kilomnee iñaa ba ñaman.)

⁹ Betifaama ee dëk Samaríída, taassa Yéesu an:

- Fan na? Fu, fu Yaawúu', fu kíimmboo músú ki'an, mi yii mi bok ga bu-Samaríída?

(Betifaa wo'ee iñaama ndaga yaawúu'caa na bu-Samaríi habséeríi ga ku'on pe'.)

¹⁰ Yéesu taassa betifaa an:

- Fu ínohee iñaa Kooh onohi ee fu ínohee bii kíimmbaa músúdanaa, eneenaa fu ga kihaffu, fu kíimanní, ya onndaa ga músúmaa onohi kipesda.

¹¹ Betifaa wo''a Yéesu an:

- Kiyaaakii, fu laakoo hoc ee ne'ii huutin. Fu bewohan músúmaa onohi kipesda gada?

¹² Ne'ii wii caasambíi Yakoop aci'tíiwa. Ya na kihafci, ya annda ga. Towutaagari na júuraagari anussa ga ban. Fu, fu halaat an fu wēñnji kilaak solune?

¹³ Yéesu taassari an:

- Músúmii ne'ii wii, baa an ganaa hay kilís kipíl. ¹⁴ Wayee baa an ga músúmaa mi eranndída, pílsisoo taa'. Hanaa kay, músúmaa mi yahhi ki'onnda yah kuhaalaa músú ga duuyci, kaa onohan kipeskaa leehoo taa'da.

¹⁵ Betifaa wo''a Yéesu an:

- Kiyaakii, onaroo músúmaama, en danaa mi pílisisoo ee calsisooroo kihay bi ga dii, kine' músú.

¹⁶ Yéesu wo''ari an:

- Kara! Baynaa yaalfu, fu hayis dii.

¹⁷ Betifaa taassa Yéesu an:

- Mi laakoo yaal!

Yéesu wo''ari an:

- Fu wo' an fu laakoo yaalaa, fu wo' kayoh.

¹⁸ En ki'ena, fu laakeera yaal biyétúus. Ee yii fu en nari diimada enndii yaalfu. Kon inii fu wo'da kayoh.

¹⁹ Betifaa wo''a Yéesu an:

- Kiyaakii, mi hotin an fu seldíiga-Kooh.

²⁰ Wo'aaroo bii en ga kayoh ba? Caasamunci-igarii jaamuksee Kooh ga dook janjagii wii. Wayee dú, yaawú'cii, dú wo' an dekataa jom kijaamukohu Koohda en ga Yéerúsaleem.

²¹ Yéesu wo''ari an:

- Betifii, gëmaa inii mi yahhaa kiwo'da. Wahtu waa hay, waa dú karoo ga janjan ee dú karoo Yéerúsaleem kijaamuk Paamudii.

²² Dú, bu-Samaríi, dú jaamuki Kooh ee dú inohoori. Dí yaawú'cii, dí inohin bii dí jaamukida, ndaga kimúckii meyoh ga yaawú'cii.

²³ Wayee wahtii wii hay ee weema sah. Diimada buwii jaamuk Paamudii kayoh-kayohda, jaamuksanndi ga hel na ga daa ya man kayoh-kayohda. En ki'ena, buwaa jaamuki fodaamada bërí Paamudii heel. ²⁴ Kooh, Hel. Ee buwii jaamukirida ba jommbi kijaamuk na hel na ga daa ya man kayoh-kayohda. ²⁵ Betifaa wo''a Yéesu an:

- Mi ínohin an Músalkaataa Kooh faldá ee baysi Kiristaada, hay kihay. Binaa ya hayaa, ya hayyí kilóogísoh tooh.

²⁶ Yéesu wo''ari an:

- Mi yèrí, mi yii mi wo' naraada.

²⁷ Ga wahtaama, tëelíbéecaa Yéesu le'ussa. Ba jaahli''a lool ga daa ba laak Yéesu yaa saawal na betida. Wayee laakkii yíinoo gaba yaa kaañji kimeekis an: «Fu meekisoh ya?» wala «Fu waa' ya gari?» ²⁸ Waa ennda da, betifaa foñnja kujataakaagari daama, foolla teeraa, wo''a buwaa an:

²⁹ - Hayat dú malak! Mi hídohin na bo', yaa wo'inndoo tooh ínaa mi mosin kitum. Enndii Kiristaanii moose?

³⁰ Fodaama, buwaa baa meyoh teeraa baa hay ga Yéesu.

³¹ Tumba lak tëelíbéecaa baa gítín Yéesu an: «Jégírohii, ñama kay!»

³² Wayee Yéesu wo''aba an:

- Laakin ñamah waa mi ñaman, ee dú ínohoowa.

³³ Tëelíbéecaa baa wo' ga díkaantíba an:

- Hanaa laak baa haydohi'ti ñamah.

³⁴ Wayee Yéesu wo''aba an:

- Ñamahhoo wèrí en mi tum ínaa neḅ baa wossooda, ee mi læstí' ínii ya nakkooda. ³⁵ Dú wo'i ga kihaffúu an: «tes ga ñiin cinikiis kipíik le'e»? Wayee mi wo''úu an: «malkat dijófi', ndaga yooncii súwin haat ee sek píikoh.

³⁶ Píikohii laasin fayaagari ee ya yii nэгíroh boñcii en buwii yah kipes bi taa'da. En dānaa baa sokeeda na bii yah kipíikda boku

kinebluk.» ³⁷ Cahii wo'in kayoh ga daa wa wo' an: «Yii sokaa, yii piik.» ³⁸ Mi wosinndúu kipíik yoonaa d'ú línndii. 'Bibo' biliis b'eri sodee ga ee d'ú, d'ú ñammba ga anagaagaba.

³⁹ 'Bibo' biyewin ga teeraa waama ga Samariída, g'emussa ga Yéesu ndaga wo'eenaa betifaa wo'ba an: «Iña mi mosin kitum tooh ya wo'inndoori.» ⁴⁰ K'eri tah bu-teeraa Samarií, daa ba hayee bi ga Yéesu, ba baa kíimmbi, ya tes naba. Yéesu tessa daama bes kanak. ⁴¹ Buwaa g'em ga Yéesu ndaga wo'een-caagari ya ga kihafcida, w'ëñnja kiyewin. ⁴² Ba baa wo' betifaa an:

- Enndii an inii fu wo''ida tah bi dí g'em gari, wayee dí ga kihaffii, dí súkúrukinndi. Ee dí g'em in an Yéesu y'eri en Músalkaatii ëldúna sah-sah.

Kíntaanaa wukanakwaa Yéesu tum ga Kanaada

⁴³ Yéesu tummba bes kanak ga dekataama, l'ehi'ta ya kolkohha daama yaa yah gohaa Gëlilée. ⁴⁴ En ki'ena, ya ga kihafci, ya wo'eera an: «Laakkii s'eldiiga-Kooh, yaa onu c'ee' ga dekaa ya meyohda.» ⁴⁵ Ga waa ya le' Gëliléeda nak, buwaa teerukussari dijófi', ndaga ba ban, ba kareera Y'éerúsaleem ga hewaa Paakaa yaawú'caa ee ba hotin béeb in'caa ya tumee daama ga feetaada.

⁴⁶ Waa ennda da, ya ka'sissa teeraa Kanaa ga gohaa Gëlilée. Daama d'eri ya súpítee músúmaa ma ennda biiñ. Wiima, lak laakin ga Kafarnawom, bo' yaa l'egëyi' buu'. Baama, kowukaagari kiyaalkaa k'eri d'úukoolee. ⁴⁷ Daa

ya kelohee an Yéesu meyohein gohaa Yúudée, hayin gohaa Gélilée, ya ka'ta gari. Ya kíimmbari ya hay Kafarnawom kiwëkí' kowukaagari dúukoolin bi kaa yah kikaanda. ⁴⁸ Yéesu wo''ari an:

- Enndoo kat d'ú hottii kíntaan na mandarga cidóoyí'-waaraa, d'ú gëmoo taa'!

⁴⁹ Wayee ßaa wo''ari an:

- Kiyaakii, hay d'u gaaw kiyee bi kowukaagoo kaanaa!

⁵⁰ Yéesu wo''ari an:

- Kara, kowukaagaraa wakin, kaa pes!

Baa gëmmba iñaa Yéesu wo''ida, ya yaa yah. ⁵¹ Ga daa ya en na kiboyuk kaancida, s'úrgacaagari ßaa hay kihídoh nari, ßa wo''ari an:

- Kowukaagaraa wakin, kaa pes.

⁵² Ya meekissaba wahtaa ßa hotee kitani ga kowukaagarida. Ba taassari an:

- Enee wútúwaa, ga wahtu cuunoh; tamohlaataa faanfaa yím ga.

⁵³ Paam oomaa-yaalaa dalla ki'ínoh an wahtaama siiy wërí Yéesu wo'eeri ga an: «Kowukaagaraa wakin, kaa pes.» Meyoh daama, ya gëmmba ga Yéesu, ya na ßu-kaanci ßéeßa.

⁵⁴ Wiima wërí en kíntaanii wukanakwii Yéesu tum, ga waa ya meyohein gohaa Yúudée ya ka'ta Géliléea.

5

Yéesu wëkí'ta ßaa lafañin

¹ Ga bescaa tik gaɗa, yaawú'caa laakussa feet ee Yéesu ka'ta Yéerúsaleem. ² Ga teeraama nak, laakeera mbalka músú waa bookkohsi ga yahaa halaa teeku «halaa baal-caada». Mbalkaama wo'si ga ki'Ebërée «Bet-sataa». Mbaa' ciyétúus cērí yípu, wíllawa. ³ Ga fíldoo mbaa'caama, dúukoolí' biyewin faanuksee daama: bibúumí', bibéedúkí' na bilafañ. [...] ⁵ Laakeera daama bo' yiyaal, yaa iñaa ya dúukoolee tumin tikíis tidaaŋkaah-kaahay na tiyitnataahay. ⁶ Yéesu hottari lak ya faanukin ee ya ínohha an dúukoolaagari maañin lool, ya meekissari an:

- Fu waarin kiwake?

⁷ Dúukoolí'raa taassa Yéesu an:

- Kiyaakii, mi laakoo ken baa ekanndoo ga mbalkii binaa músúmii yéngélukaa. Wahtaa mi jéem ki'aas ga tóoh, bo' yiliis ðeɓpoo ki'aas.

⁸ Yéesu wo''ari an:

- Kolka, bewaa gataniigaraa fu tীন.

⁹ Ga saasi baa wakka. Ya beɓpa gatanaagari, ya yaa tীন.

Yaawú'caa tapukohussa na lafañaa

Bēríinaa iñii laakohɗa nak enee bes Sabat.

¹⁰ Yaawú'caa wo'ussa baa wékduseeɗa an:

- Wati bes Sabat ee Waas onndiiraa kikooruk gataniigaraa†!

* **5:3** 5: 3 Laakin Kéyítcaa baatu wo'eencii cii ga dii: [Ba sekee músúmaa ga mbalkaada yéngéluk. 4 Ndaga, ga iñaa wo'uda, laakee malaakaa Ha'mudii yoosuki leekleek ga duuy mbalkaa, ya yéngél músúmaa. Ee dúukoolí'raa ðeɓ ki'aas ga músúmaamaanaa, dúukoolaagari wak, na daa wa mín kiman tóoh.] † **5:10** 5: 10 Waasaa yaawú'caa kokoheera kikooruk iñaa bítin ga bes Sabat.

11 Baa taassaba an:

- Aa', baa wēki'tooda kat yēri wo''oo an:
«Bewaa gataniigaraa, fu tīin.»

12 Ba meekissari an:

- Haa, baa yaama wo''aa an «bewaa gataniigaraa fu tīinda» ya ba?

13 Wayee baa wēkduseeda inohéerii baa wēki'tida, ee lak Yéesu múuyin ga duuy buwaa enee daamada.

Doolaa Yéesu bewoh ga Koohda

14 Ga waa iñaama paaffa, Yéesu hídohha na baa ya wēkdeeda ga Kaanfaa Kooh, ya wo''ari an:

- Man diima fu wakin. Kaa tumis baakaa', doonaa iña wēñ yii kiyiis daloora.

15 Baa ka'ta, wo'neera yaawúu'caa an Yéesu yēri wēki'ti. 16 Iñaama tahha bi yaawúu'caa ekussa Yéesu pee' ga kumuun ndaga daa ya wēkdiin bo' ga bes Sabatda.

17 Wayee Yéesu ñaassaba perem an:

- Paamboo yii lís kilégēy, mi ban, mi yii lēgēy.

18 Iña Yéesu wo' yaama wēñnja kitah bi yaawúu'caa tuukka ga kiheelli ki'ap. Ndaga ya eembii ga kikēldúk iña Waasaa onoh kitum ga bes Sabatda, wayee ya wo' ban an Kooh Paamci, ee ya tum Kooh mooroomun.

19 Yéesu baatta ga, wo''aba an:

- Kayoh-kayohda mi wo''úuka: Kowukii mínoo dara kitum ka ga kihafci rek. Iña ka hot Paamudii tumida doḡ yēri ya tumi. Béeb iña Paamudii tumida, Kowukii tumiri ban. 20 En ki'ena, Paamudii waarin Kowukii

ee iñaa ya tum na kihafci tóoh, ya teefka. Ee sah, Paamudii hay kiteef Kowukii enaama ciyaak ciliis caa ka yah kitum ee dú hay gaca kijaahli. ²¹ En ki'ena, foda daa Paamudii kolukdi buwii kaanin ee ya pési'baa, fodaama deŋ Kowukii péŋdi baa neŋpi. ²² Paamudii nak atti'oo ken, wayee ya erin Kowukii ki'atti' ga tóoh. ²³ En danaa béef e' Kowukii céé' foda ba e' Paamudii céé'da. Béef baa e'tii Kowukii bii céeraa, lak e'tii Paamudii wos Kowukiida céé'.

²⁴ Kayoh-kayohda mi wo''úuka: baa súkúruk wo'eenciigoo ee ya gëm ga baa wossoodanaa, ya laasin ga kipeskaa leehoo taa'da. Baama atti' soo, ya kolkohin ga kikaan ya aasin haat ga kipes. ²⁵ kayoh-kayohda mi wo''úuka: wahtu waa hay ee sah wa le'in haat. Wahtaama wëri buwii kaaninda yah kikelohu koonakii Kowukii Kooh. Ee buwaa kelohankada hay kipesu bi taa'. ²⁶ En ki'ena, foda daa Paamudii laak kipeskii ya ga kihafcida, ya erin Kowukii ka laak kipeskii ga kihafka fodaama. ²⁷ Ee ya onin Kowukii kimín ki'atti' ga tóoh ndaga ka kërí en Kowukii bii. ²⁸ Dara hanattúu ga kijaahal ndaga wahtu waa hay, waa béef buwii kaninda hay kikelohu koonakaagari. ²⁹ Ba meyoh ga daa ba enohda: buwaa tumee iñaa jofinda, mílisu, ba laas ga kipeskaa leehoo taa'da. Buwaa tumee iñaa joffiida nak, ba mílis, ba atti'u kikaan bi taa'.

³⁰ - Mi ga kihaffoo rek, mi mínoo dara kitum. Mi atti'i ga dii mi hot Paamudii teewirooda. Ee mi atti'aa, júwi hen,

ndaga mi heellii kitum iñaa mi waa',
wayee ßaa wossooda, iñaa ya waa'da
yëri mi heel kitum.

Iñcii seedi' doolaa Yéesu bayda

³¹ Yéesu tíkka ga an:

- Binaa enee an mi yëri en seedi haf-
foonaa, eneenaa iñii mi seedi'da tuukoo ga fen.

³² Wayee laakin ßo' yiliis yaa seedi''oo ee mi
ínohin an iñii ya seedi' garooda tuukin. ³³ Dú
wosin ßi'bo' ga Saŋ-Bëtís, ya seedi''a kayohfii.

³⁴ Mi wo' iñuma doonaa Kooh músallúu, ndaga
mi ga kihaffoo, enndii sah an mi laakin sooli
ga iñaa ßo'-súusúus seedi'an garoo. ³⁵ Saŋ

enee fodii lampaa taaluunun, wa lee'di, ee
dú tookka kine'bluk jutuut ga lee'laataagarida.

³⁶ Mi nak, mi seedi'duunun seedaa wëñ kiyak
waa Saŋ: seedaama wëri en tumeenciigoo,
cii Paamudii onndoo kitumda. Cëri seed-
i''oo ee ca teewoh an Paamudii yëri wossoo.

³⁷ Ee ßan Paamudii wossooda, ya ga kihafci,
ya seedi'in yen garoo. Dú mosoo kikeloh
koonakaagari ee dú mosoo kihot fikíifaagari.

³⁸ Dú ammbii wo'eeniigari ga keeñjúu ee
iñaama yëri teewoh an dú gëmbii ga ßii ya
wosda. ³⁹ Dú ßii heel ki'ínoh iñaa Bíncaa

cisela'í'caa wo'da ndaga dú yaakaa' an cëri
yahhúu ki'on kipeskaa leehoo taa'da, ee sah
Bíncii cisela'í'cii ciima, ca wo' iñaa aaw garoo.

⁴⁰ Moona déy, dú waa'tii kihay garoo, dú laas
kipeskaa leehoo taa'da.

⁴¹ Mi heellii kilaak ndamaa meyoh ga ßo'-
súusúus. ⁴² Ee sah mi ínohinndúu: kiwaa'

Kooh gaa ga keeñciigarúu. ⁴³ Mi, mi hay ga teekii Paamboo ee dú tookkiroo wayee bo' yiliis hay ga teekcinaa, dú hayyi kitook. ⁴⁴ Dú wēñi kiwaa' kindamoh ga dūuycúu ee dú heeloo ndamaa meyoh ga Kooh hañci doŋda. Kon dú mínannoo na kigēm? ⁴⁵ Kaa foogat an mi yēri yāhhúu kiyam yen ga fíkii Paamboo. Móyíis yii dú lík yaakaa'túu garífa yēri yāhhúu kiyam. ⁴⁶ En ki'ena, dú gēmee Móyíis kayoh-kayohdanaa, eneenaa dú hayyoo kigēm ban, ndaga ya seedi'in garoo ga Kēyítfaa. ⁴⁷ Wayee waa dú gēmbii ñaa Móyíis bín yaama ga Kēyítfaada, dú tuman na bi dú gēm ñncii mi wo'fa?

6

Yéesu tummba kintaan ga mbúurú ciyētúus na jēn kanak

¹ Waa ennda fa, Yéesu paaffa bakaa gi-iyaa Gēlilée hanoh gaada. Giiyaama wo'si ban giiyaa Tíbéeríyaat. ² Bo' biyewin taabu-keeri ndaga kintaancaa ba hot ya tumee ga dūukoolí'caa, ba wakkada. ³ Yéesu lappa ga dook janjan daama, ya yuŋga da na tēelíbēecaagari. ⁴ Wiima lak feetaa Paakaa yaawúu'caa deeyin. ⁵ Yéesu malak hen, ya séennda mbooloo wiyaak waa hay gari. Ya meekissa Filiip an:

- Mbúurúcaa mínan buwii bii béeb kiñēmí'fa, du lomohnanca gada?

⁶ Yéesu wo'ee iñaama kimalaksukoh Filiip doḡ. En ki'ena, ya ga kihafci, ya ínoheera iña ya na' kitumda.

⁷ Filiip taassari an:

- Luu enee an baa en béeb yaak-mbúurú wíino, fay bo' bitéemée'-kanak ga noh-noh wíino míno kilom iña ñemí' buwii béebba.

⁸ Laakka bo' yiliis ga tēelíbéecaagari, yaa teeku Andari, ee kēmēenki Simoḡ-Pee', wo''a Yéesu an:

⁹ Laakin ku'oosaa-yaalkaa en dii, ja bayin mbúurú-lorsu ciyētúus na jēn kanak. Wayee buwii, dii ba yewinda, iñcaama ca payba ya?

¹⁰ Yéesu wo''a tēelíbéecaagari an:

- Wo'atba, ba yuḡ béebba.

Dekataa paaleera pēegí fiyewin. Béeb buwaa dalla ga kiyuḡ. Yaalcaa enee daamada, jomin kile' bijúnni-yētúus (5.000)*. ¹¹ Yéesu bebba mbúurúcaa, ya gērēmmba Kooh gaca, ya warohhaca buwaa yugee daamada. Ya tumissa fodaama na jēncaa, ya e'ta yaa en béeb iña ya sooluk gada. ¹² Ga waa béeb ñammba bi kappa, Yéesu wo''a tēelíbéecaagari an:

- Nēgírohat iñcii tesda, en danaa dara aam-sukohoo.

¹³ Tēelíbéecaa nēgírohussa iñcaa tesda. Ba líifi'ta pañi cidaaḡkaah na kanak ga iña tes ga mbúurú-lorsucaa ciyētúuscaa buwaa ñameeda. ¹⁴ Daa buwaa hotee kintaanaa Yéesu tum waama, ba wo''a an: «Bii yii

* **6:10** 6: 10 Mēdíroh na Mēccēe 14: 21: Beticaa na oomaacaa ensee daama ban.

yéri en kayoh-kayohda seldiiga-Koohii jomee kihay öldúnada.» ¹⁵ Yéesu ínohha an buwaa hay kihayu, abussi na dooli kifalli buu'. Ya foñjaba daama, ya lokukka, boykissa hançi janjagaa.

Yéesu tinnnda ga dook giyyaa
(*Mëccëe 14: 22-33; Marka 6: 45-52*)

¹⁶ Ga waa nohaa soosda, tēelíbēecaa Yéesu yoosukussa janjagaa bi ga seereenaa giyyaa.

¹⁷ Ba aassa gaal-looci, ba baa yah Kafarnawom ga bakaa giyyaa hanoh gaada. Lakanaa Kooh hoowin ee Yéesu dabpiiba duum. ¹⁸ Uuris wiyaak yippa ga dook giyyaa bi dúuscaa caa koluk.

¹⁹ Ga waa ba folla ga duuy giyyaa inaa le' kíloomeet ciyētúus aawwa ciyitniinooda, ba hotta Yéesu yaa tinn ga dook músúmaa, ya yaa hay gaba ga gaal-loocaa. Daa ba hotee inaama, ba dalla kitit. ²⁰ Yéesu nak wo''aba an:

- Kaa títat, bii mi!

²¹ Ba waa'ta ya aas ga gaal-loocaa, wayee ga wahtaama gaal-loocaa tee'ta ga daa ba waaree kiyooosukohda.

Mbooloomaa ga kintaanaa mbúurúcaada
waa raas Yéesu

²² Ga kooh-wiisfaa, mbooloomaa tēsee ga bakaa giyyaa hanoh gaada, hotta an gaal-looci wiinoo doñ enee daama. Ba ínoheera an Yéesu aassii na tēelíbēecaa ga gaal-loocaama, tēelíbēecaa ka'see hanba. ²³ Laakka nak gaal-looci ciliis caa meyohee teeraa Tíbéeríyaat. Gaalcaama tee'ta ga dekataa Yéesu, Ha'mudii,

gërëmohee Kooh ga mbúuraa mbooloomaa ñameeɗa.

Yéesu yëri en ñamahii onohi kipesɗa

²⁴ Buwaa hotussa an Yéesu enissii daama naba ee tëelíbéecaagari ñan enussii da. Ba dalla ki'aas ga gaal-loocicaa meyohee teeraa Tíbéeríyaatɗa, ña ñaa yahhi kimalaknee ga teeraa Kafarnawom.

²⁵ Ba laakneera Yéesu bakaa giyyaa hanoh gaada, ña meekissari an:

- Jëgírohii, fu hay dii kera?

²⁶ Yéesu taassaba an:

- kayoh-kayohɗa mi wo''úuka: dú raas-soonaa, enndii an dú ínohin kintaancii mi tumɗa, íñii ca waa' kiwo'ɗa, wayee dú raassoo ndaga mbúurúcaa dú ñamee bi dú kappa púɗa. ²⁷ Kiheel ñamahaa mínin kiyasukoh hanat ki'en lëgëyyúu, wayee tumat lëgëy kiheel ñamahaa yasukohoo ee onohi kipeskaa leehoo taa'ɗa. Ñamahaama nak, Kowukii bii kërí yahhúuwa ki'on. En ki'ena, yëri Kooh, Paamudii tanuk, e'tari doolaa meyoh gari, ga íñaa en béeb.

²⁸ Waa ennda ɗa, ña meekissari an:

- Kon dí jom ya kitum lëgëy kimëtí' íñcii Kooh sek garíɗa?

²⁹ Yéesu taassaba an:

- Íñii Kooh sek garúu ee dú jom kilëgëyɗa yëri en an dú gëm ga bii ya wosɗa.

³⁰ Ba wo''ari an:

- Tumaa Kíntaan, dí hotwanaa dí gëm garaa! Íñii fu tumɗa ya? ³¹ Ga ëgí'-dúndagaa bicaasambúu enseedɗa, ña ñamee

ñamahaa wo'see maan ee Kooh tobdeebawa, fodaa daa Këyítfaa wo'kada. Fa wo' an: «Ya onndaba ñamahaa meyooh dook asamaan, ba ñammba.»†

³²Wayee Yéesu taassaba an:

- kayoh-kayohda mi wo''úuka: enndii Móyíis yëri onndúu ñamahii meyohee dook asamaanda. Paammboo, ga kihafci yëri onndúu ñamahii wukayoh-kayohwii meyooh dook asamaanda. ³³En ki'ena, ñamahii Kooh onohda wëri en wii yoosukoh dook asamaanda, ee on bu-ëldúna kipesda.

³⁴Ba dallari kiwo' an:

- Kon Kiyaakii, dëkaarii ki'on ga ñamahaama rek.

³⁵Yéesu wo'aba an:

- Mi yëri en ñamahii onohi kipesda. Baa hay garoonaa, yaawanndii bi taa', ee baa gëm garoonaa pílanndii bi taa'.

³⁶Wayee mi wo'inndúuka: dú hotinndoo ee tahhii bi dú gëm. ³⁷Béeb buwii Paamudii onndooda, hay kihayu garoo. Ee baa hay garoonaa, mi kaaloori múk. ³⁸Ndaga mi yoosukohhii dook asamaan kitum iñaa nebpo, wayee bii wossooda, iñaa ya waa'da yëri mi hay kitum. ³⁹Ee bii wossooda iñii yii yëri ya waa' wa laak: ya waa' an buwii ya tík ga yahhooda, yíinoo múuyoo ga. Ee mi mílisi'ba ga besaa méeñjohda. ⁴⁰En ki'ena, iñii yii yëri Paamudii waa': ya waa' an béeb baa hottoo, mi Kowukii ee gëm garoonaa, laas ga kipeskaa

† **6:31** 6: 31 Ñamahaama jom ki'en «maanaa» Kooh tobdeebada. Malkat Eksoot 16 na Kañca: 78: 24.

leehoo taa'da, ee mi hayyi kimílisi' ga bēríinaa ēldúna túki'anda.

⁴¹ Yaawúu'caa nak baa ña'sukoh iña aaw ga Yéesu ndaga daa ya wo' an: «Mi yērí en mbúurii yoosukoh dook asamaanda.»

⁴² Ba baa wo' an:

- Bii yii, hanaa enndii Yéesu, kowu Yoseef? Du ínohoo eeci na paamci hene? Ya mín na kiwo' diima an: Mi yoosukoh dook asamaan?

⁴³ Yéesu taassaaba an:

- Ísat kiña'sukoh ga dūuycúu. ⁴⁴ Ken mínoo kihay garoo ee Paamudii wossooda híi'tiiri ga. Ee baama, mi ga kihaffoo, mi hayyi kimílisi' bēríinaa ēldúna túki'anda. ⁴⁵ Sēldíiga-Koohcaa bíduunun wo'eenii wii: «Kooh hayba béeb kijégí'.» Fodaama nak, béeb baa súkúruk wo'eenii Paamudii ee te'wanaa, hay garoo kihay. ⁴⁶ Enndii an laakin baa mos kihot Paamudii. Yii meyoh ga Koohda doŋ yērí hot Paamudii. ⁴⁷ Kayoh-kayohda mi wo''úuka, baa gēm garoonaa laakin kipeskaa leehoo taa'da.

⁴⁸ Mi, mi yērí en mbúurii onohi kipesda. ⁴⁹ Ga ēgí'-dúndagaa, bicaasambúu ñamsee ñama-haa wo'see maanda, ee hoonohhiiba kikaan.

⁵⁰ Mbúurii yoosukoh dook asamaanda wērí en wii: baa ñamwanaa kaananndii bi taa'. ⁵¹ Mi, mi yērí en mbúurii yoosukoh dook asamaan ee onohi kipesda. Baa ñam ga mbúurii wiimanaa hay kipes bi taa'. Mbúurii mi yah ki'erohda, faanfiigoo fērí, mi erohfa doonaa bu-ēldúna pes bi taa'.

⁵² Ga iñaama, yaawúu'caa enussa ga nookoh witaámohí', baa wo' an:

- Bii yii mínannduu na ki'e' faanfigari kiñam?

⁵³ Yéesu wo''aba an:

- kayoh-kayohda mi wo''úuka: binaa dú ñammbii faanfii Kowukii bii, dú anndii ñifi-igarinaa, kipeskii enndii garúu. ⁵⁴ Baa ñam faanfiigoo, an ñifiigoonaa laakin kipeskaa leehoo taa'da, ee mi, mi hayyi kimílsi' ga besaa méeñjohda, ⁵⁵ ndaga faanfiigoo en ñamahii wukayoh-kayohwii ee ñifiigoo wëri en anahii wukayoh-kayohwii. ⁵⁶ Baa ñam faanfiigoo, an ñifiigoonaa, ya yii dëkka garoo ee mi yii dëkka gari. ⁵⁷ Paamudii wossooda yii pes ee mi bewoh kipes gari. Fodaama, baa ñam faanfiigoonaa hay kibewoh kipes garoo. ⁵⁸ Kon mbúurii yoosukoh dookda wooma. Wa mandii na mbúuraa caasamuncaa ñameeda. Ba, ba kaanin, wayee baa ñam mbúurii wiinaa, hay kipes bi taa'.

⁵⁹ Wo'eencii ciima cëri Yéesu wo'ee ga waa ya jëgíroh ga jaangu-yaawúuraa ga Kafarna-womda.

Tëelíbee biyewin foñussa Yéesu

⁶⁰ Bo' biyewin ga tëelíbeecaa Yéesu, daa ba kelohee iñaa ya wo' yaama, wo'ussa an:

- Wo'eenii wii, wa bit na da? Bii mín ba kiyuñ súkúrukiwa?

⁶¹ Yéesu ínohha ga kihafci an tëelíbeecaa baa ña'sukoh iñaa ya wo' yaama, ya wo''aba an:

- Keeñnjúu nebpíi ga iñii mi wo''úuda hene?

⁶² Haa binaa dú hot Kowukii bii boyuk ga daa ka dewee ki'endanaa? ⁶³ Helii meyoh ga

Koohda wëri onohi kipes. 'Bo' na kihafci mínoo dara. Wo'eencii mi wo''úudfa kúlkoh ga Helaa meyoh ga Koohda ee cëri onohi kipes. ⁶⁴ Ee bi wati, laakin ßibo' garúu ßaa saŋ kigëm.

En ki'ena, Yéesu, ga kihafci, ga waa ya dalda, ya ínoheera ßuwaa gëmmbiida ee ya ínoheera yaa yahhi kitoonda. ⁶⁵ Lëehí'ta Yéesu tíkka ga an:

- Iñaama tah mi wo''arúu an ken mínoo garoo kihay, enndii an Paamudii onndikanaa.

⁶⁶ Kolkoh daama, biyewin ga tëlíbéecaa Yéesu foñussari, ßa íssa nari taam. ⁶⁷ Waa ennda ða Yéesu meekissa tëlíbéecaa ßidaaŋkaah na ßanakbaa an:

- Haa d'ú ßan, d'ú waa'tii kiyahé?

⁶⁸ Simoŋ-Pee' taassari an:

- Ha'mudii, d'í yahan ga ßa? Fu yëri ßay Wo'eencii onohi kipeskaa leehoo taa'ða. ⁶⁹ D'í, d'í gëmin ee d'í ínohin an fu, fu yëri en 'Bii yisela'íyii meyoh ga Koohda.

⁷⁰ Yéesu taassaba an:

- Enndii mi tanukkúu, d'ú ßidaaŋkaah na ßanakbiine? Moona déy yínoo garúu inii ßo' Seytaani.

⁷¹ Yúdaa, kowukaa Simoŋ Iskariyot yëri laak wo'eenaa Yéesu wo' waama. Yúdaa yiima ee bok ga tëlíbéecaa ßidaaŋkaah na ßanakbaa ða yëri yah kitoon Yéesu.

7

Këmëenjkímuncaa Yéesu gëmussii gari

¹ Waa ennda ða, Yéesu yaa wíil gohaa Gëlílee. En ki'ena, ya waaréeri kitoŋ kotci

ga kúlkaa Yúudée ndaga buwaa kuliyyuk ga yaawúu'caada heelseeri ki'ap. ² Lakanaa hewaa yaawúu'caa wo'u feetaa mbaa'caada deeyin. ³ Këmëeŋkímuncaagari wo'ussari an:

- Kolkaa dii hen, fu ka' kúlkaa Yúudée doonaa tëelíbéeaagaraa ßan hotu kíntaancii fu tumida. ⁴ Bo', ñaa ya tumida, ya ðaakoori en lak ya waa' kisiwaa. Waa fu karin bi fu yii tum kíntaancaa hín na cii, teewukohaa hen, bëéß hottaa.

⁵ En ki'ënaa, bikëmëeŋkíci ga kihafða, gëm-séeríi gari. ⁶ Yéesu taassaba an:

- Wahtiigoo le''ii duum, wayee en dúnnaa, wahtaa en bëéß jofin. ⁷ Dú, bu-ëldúna mínoorúu kisaŋ, wayee mi, ßa saginndoo ndaga mi wo' an tumeencaagaba joffii. ⁸ Dú, karat feetaa, mi, mi yahhii feetaama paay ndaga wahtiigoo le''ii duum.

⁹ Yéesu wo''aba ñaama, lëehí'ta ya tessa ga Gëllílee.

Yéesu ka'ta hewaa feetaa mbaa'caa

¹⁰ Ga waa këmëeŋkímunca Yéesu karussa, Yéesu ßan lokukka, ka'ta feetaa ee ken yéeŋngiiri. ¹¹ Buwaa kuliyyuk ga yaawúu'caada ßaa raassi ga ðuuy hewaa, ßaa meekisoh an:

- Ya ya ða?

¹² Ga ðuuy mbooloomaa, buwaa enussa ga dóowí' ñaa aaw gari rek. Bii ßaa wo' an: «Baa bo' yijófi'» Bínoo an: «Ó'óo, ßaa ëewdoh buwii ëgíraa.» ¹³ Wayee ken kaañéeríi kiwo' ga ðook ñaa aaw gari ndaga bëéß niiksee buwaa kuliyyuk ga yaawúu'caada.

¹⁴ Lakanaa feetaa karin bi le'in le'naa, Yéesu ka'ta Kaanfaa Kooh, ya yaa kijégíroh.

¹⁵ Yaawúu'caa jaahli'ussa ga iñcaa ya jégírohda, ba baa wo' an:

- Waa ya jaṅgii, tum na bi ya ínoh iñii Këyítfii wo'da fodii dii?

¹⁶ Yéesu taassaba an:

- Iñii mi jégírohda, meyoohii garoo, wayee meyo ga Kooh yii wossooda. ¹⁷ Baa waarin kitum iñaa Kooh nakohda hay ki'ínoh ati iñii mi jégírohda meyo ga Kooh ati mi hay kiwo'i' haffoo ga teekoo. ¹⁸ Baa wo'i hafci ga teekci bééβ, heel kilaak teek. Wayee baa heel iñaa onan baa wossida kilaak teek, baama wo'i kayoh ee saboh gaa gari. ¹⁹ Enndii Móyíis yëri e'túu Këyítfaa Waasaane? Ee yíinoo garúu taabukkii iñaa fa nakohda. Iñii tah ya dú heelloo ki'ap?

²⁰ Buwaa taassari an:

- Fu déy Seytaani aaskinndaa! Bii heellaa ki'ap ba?

²¹ Yéesu taassaba an:

- Dú hot dii mi tum kintaan wíinoo doṅda, bééβpúu iñaama meskinndúu. ²² Malkat, Móyíis haydohin kigúruk ga dúuycúu, enndii sah an ka kolkoh gari ndaga ka meyo ga caasamuncaa bidewaaba*; ee dú gúrin bo' ga bes Sabat. ²³ En lak dú mínin kigú' oomaa ga bes Sabat ndaga kisaṅ kideeṅ Waasii Móyíisaa, iñii tah ya dú aylukkoo ndaga dii mi wëkdin bo' ñëm ga bes Sabat? ²⁴ Kon ísat

* **7:22** 7: 22 Abaraham yëri Kooh dëwee kinak kigúruk.

ki'atti' ee d'ú malkoo bi jof, wayee atti'at ga kayoh.

Buwaa baa nookoh ati Yéesu yëri en Kiristaanii

²⁵ Laakka buwaa dëk Yéerúsaleem, ba baa wo' iñaa aaw ga Yéesu an:

- Enndii bii yii yëri ba heel ki'ap hanaa?

²⁶ Malakat, yeema wo'i ga fíkii béeb, ee ken wo''iri dara. 'Buwii kuliyyuk garuuda, ati kayoh-kayohda ba took hen an yëri en Kiristaanii? ²⁷ En bii yiinaa déy, dí inohin dii ya kúlkohda, wayee Kiristaanii yah kihayaa, ken inohanndii daa ya kúlkohanda.

²⁸ Wiima lak Yéesu yaa jëgíroh ga duuy Kaanfaa Kooh, ya dalla kiwo' didóoli' an:

- 'Dú wo' an d'ú inohinndoo ee d'ú inohin daa mi kúlkohdane? Moona déy mi hayi'tii haffoo, mi wosu hen, ee baa wossooda wo'i kayoh wayee d'ú inohoori. ²⁹ Mi nak, mi inohinndi, ndaga mi meyoh gari ee yëri wossoo.

³⁰ Waa ennda da, buwaa kuliyyuk ga yaawúu'-caada baa heel ki'am Yéesu, wayee yíinoo gaba, yahci le''ii gari ndaga lak wahtaa Yéesu le''ii duum. ³¹ Ee ga mbooloomaa nak, bo' biyewin gëmussa gari. 'Ba baa wo' an:

- Binaa Kiristaanii hayaa, ya hay kitum kintaancaa paaf cii bii yii tumdfane?

Buwaa watuki Kaanfaa Koohda wosussa ki'am Yéesu

³² Laakka Fërisiyeencaa keloh iñaa d'óowí'see ga duuy mbooloomaa aaw ga Yéesufa. Waa ennda da, sarahocaa

biyaakbaa hotohussa na Fërisiyeencaa, wosussa bibo' ga buwaa watuki Kaanfaa Koohda ki'amneeri. ³³ Yéesu dalla kiwo' an:

- Mi yii narúu dii ee ensoo bi maañ. Lëehíraa mi yee ga baa wossooda. ³⁴ Dú hayyoo kiraas, wayee dú hotanndiiroo, ee dú mínoo kika' ga daa mi yah ki'enda.

³⁵ Ga iñaama, buwaa kuliyuk ga yaawúu'-caada baa wo' ga díkaantiba an:

- Ya yah gada kika' daa dú mínoori da kilaak? Ya yah kilaaknee yaawúu'caa tasaarukoh ga duuy Gerekcaadane†? Ati ya yah kijégí'nee Gerekcaa? ³⁶ Wo'eenii ya wo' wii an «Dú hayyoo kiraas wayee dú hotanndiiroo, ee dú mínoo kika' ga daa mi yah ki'enda», wa waa ya kiwo'?

Músúmaa onohi kipesda

³⁷ Ga besaa méeñjoh ga hewaa feetaa mbaa'-caa ee wëri wëñ kilaak solu ga feetaada, Yéesu tuukka ga fikíi mbooloomaa, ya wo''a ga dook an:

- Baa fu pílaa, hayaa garoo, fu an. ³⁸ «Baa gëm garoo béeb húlúß-músúmaa onohi kipesda, hay kihaal ga duuyci» fodaa daa Këyítfaa wo'kada.

³⁹ Ga wo'eenaama Yéesu wo'ee Helaa yisela'í'yaa buwaa gëm gari yah kilaasda. En ki'e-naa, ga wahtaama, lakanaa Helaa yisela'í'yaa erohussii ndaga lak Kooh e'tii Yéesu ndam duum.

† **7:35** 7: 35 Gerekcaa waa' kiwo' buwaa enndii yaawúu' ga ëldúnada.

Mbooloomaa hëgískohha ndaga Yéesu

⁴⁰ Laakka bifo' ga mbooloomaa, daa ba kelohee wo'eencaa Yéesu, ba wo''a an:

- Bii yii kayoh-kayohda yëri en seldiiga-Koohii sekuda!

⁴¹ Bii noo an:

- Kiristaanii yëri!

Wayee biinoobaa wo''a an:

- Kiristaanii minin kimeyoh Gëlléene?

⁴² Këyítfaa wo''ii an Kiristaanii jom kibok ga niilaa buu' Dëwít, ee ya yah kilímu ga Betlee'em, teeraa Dëwít dëkeedane?

⁴³ Ga iñaama mbooloomaa dalla kihëgískoh ndaga Yéesu. ⁴⁴ Laakka ga buwaa, bifo' baa waa'ti ki'am. Wayee yínoo gaba yahci le''ii gari.

Buwaa kuliyyuk ga yaawúu'caada sagussa kigëm ga Yéesu

⁴⁵ Buwaa watuki Kaanfaa Kooh ee ba wossee ki'am Yéesuda, boyukussa ga sarahohcaa biyaakbaa na ga Fërisiyeencaa. Daa ba le'ee, baama meekissaba an:

- Inii tah ya dú haydohhiiri?

⁴⁶ Ba taassa an:

- Wo'eencaa baa yaama wo'da, ken mosoo kimeydoh wo'eencaa manda ga kúuwci.

⁴⁷ Fërisiyeencaa abussa yah ga kúuw, wo'us-saba an:

- Haa bi ga dú ban, dú bok ga buwii ëewdohu ëgíraadane? ⁴⁸ Dú hotin bo' yínoo ga buwii kuliyyuk ga Waasiigaru wala ga Fërisiyeençii yaa gëm garine? ⁴⁹ Man buwii ínohsoo dara ga Waasii Móyísda bëri gëm gari. Buwaama

béeɓba, aylukaa Kooh waa ga dookba. ⁵⁰ Waa ennda ɗa, Níkodeem, yínoo ga Fërisiyeenɗaa ee ya moseera kika' ga Yéesu, wo''aba an:

⁵¹ - Waasiigaruu oninnduu kitík bo' kikaan ee lak ɗu súkúrukkiiri ee ɗu ínohoo ati ya tum ya yibóníre?

⁵² Fërisiyeenɗaa loffari an:

- Fu ban, fu nam kidëk Gëlíléeno ya? Malkaa Këyítcaa dijófi', fu hay kihot an seldiiga-Kooh yínoo meyhoo Gëlílée.

⁵³ [Waa ennda ɗa, baa en béeɓ yaa boyuk kaanci.

8

Betifaa ɗúkee yaalci, faanukka na yaal yiliisɗa

¹ Yéesu aawwa tégëlaa Ólíwiyéecaa. ² Ga kooh-wíisfaa, ga kímaa cuut, ya boyukka Kaanfaa Kooh. Béeɓ buwaa hayussa gari, ya yuɗnga, ya yaa jëgí'ba. ³ Daama, jëgíroh-waascaa na Fërisiyeenɗaa haydohussa gari betifaa betu lak enee na kifaanuk na baa enndii yaalci. Ba tuuki'tari ga leeloo buwaa, ⁴ ba wo''a Yéesu an:

- Jëgírohii, betifii fii betu lak yaa faanuk na baa enndii yaalci. ⁵ Ee ga Waasii, Móyíis nakoh an betifaa tum iñaamanaa jom kitapu na atoh bi ya kaan. Fu nak, fu wo' ya ga?

⁶ Iñaama ba wo'eeri kifi' Yéesu doonaa ba laak iña ba yabohanndi. Wayee Yéesu ɗeeldukka, yaa fiis ga kakayfaa na jokonjaagari. ⁷ Ba baa baat kimeekisoh, Yéesu yolohha, wo''aba an:

- Yaa en garúu ee mossii kitum baakaa'da, dewat kiwees betifi atoh.

⁸ Ya dëeldukissa, ya enissa ga kifiis kakayfaa. ⁹ Daa ba kelohee wo'eenaama, ba ba dóokisuk yínoo yínoo, dewoh ga buwaa wëñ ki'en yaakda. Tessa Yéesu na betifaa, lak fa lís kituuk ga daa fa gíwohseedá. ¹⁰ Yéesu yolohha, meekissa betifaa an:

- Betifi, bada buwii yabeeraada? Ken atti''i-iraa kikaane?

¹¹ Betifaa taassa an:

- Ha'mudii, ken atti''i-roo kikaan.

Yéesu wo''ari an:

- Mi ban mi atti''i-iraa kikaan. Tíida, ee iña aboh diima, kaa tumis baakaa'.]

Yéesu yëri en lee'laatii bu-ëldúna

¹² Yéesu ëewrukissa ga mbooloomaa, wo''a an:

- Mi, mi yëri en lee'laatii ëldúna. Baa taabukkoonaa tíinsisoo múk ga ñúus, ee ya hay kilaas ga lee'laataa onohi kipesda.

¹³ Fërisiyeençaa dallari kiwo' an:

- Fu, fu en seedi haffu, kon iñii fu seedi'da tuukkii fen.

¹⁴ Yéesu loffaaba an:

- Hídaa ga dii mi seedi' haffooda tooh, iñii mi seedi'da tuukin, ndaga mi ínohin dii mi kúlkohda ee mi ínohin dii mi yahda; dú nak, dú ínohoo dii mi kúlkohda ee dú ínohoo dii mi yahda. ¹⁵ Dú, dú atti'i atti'een bo'-súusúus, ee mi, mi atti'oo ken. ¹⁶ Mi nak, mi na' ki'atti'aa, atti'aagoo kooran ga waas ndaga mi enoo hanngoo ga, mi yah ga na Paamudii wossooda. ¹⁷ Bíduunun ga Këyítfaa Waasii an

bo' banak boku wo'een ga kiseedi'aa, lak iñaá ba seedi'fa tuukin. ¹⁸ Mi nak, mi seedi' haffoo ee Paamudii wossooda ban seediroo.

¹⁹ Ba meekissari an:

- Ya da Paamfu?

Yéesu loffaáa an:

- Dú ínohoo ken garíi, enndii mi enndii Paamboo. Enee an dú ínohinndoonaa, ennaa ban dú ínoh Paamboo.

²⁰ Wo'eenciima Yéesu wo'eeca lakanaa ya yaa kijégíroh ga duuy Kaanfaa Kooh. Ya enee ga yahaa defkataa ekohsi sarahcaada. Ken hayyiiri ki'am ndaga lak wahtaagari le'ii duum.

Yéesu yéegalohha kiyahkaagari ga Paamudiífa

²¹ Yéesu wo'issaba an:

- Mi yii yah ee dú hayyoo kiraas, wayee dú kaanan ga kibaakaa'kii dú enukohda. Mi, dii mi yahda, dú mínoo da kika'.

²² Waa ennda da, buwaa kuliyuk ga yaawú'-caa baa wo' an:

- Ga dii ya wo'an: «Mi, dii mi yahda, dú mínoo da kika'», mbaa enndii an ya yah kiharuk?

²³ Yéesu wo''aba an:

- Dú, dú bok ga bu-kakay, wayee mi, mi bok ga bu-dook. Dú bok ga éldúnaanii wii, wayee mi boki ga éldúnaanii wii. ²⁴ Kéri tah, mi wo''úu man dú kaanan ga baakaa'ciigarúu. En

ki'ena, d'ú gëmbii an mi, mi yëri enaa*, d'ú kaanan ga baakaa'ciigarúu.

²⁵ Ba meekissari an:

- Fu, fu yëri en ba?

Yéesu taassaba an:

- Mi dëk ga kiwo''úuka ga dalaaraa bi ga wati. ²⁶ Mi mínin garúu kiwo' enaama ciyewin ee mi mínin ki'atti' garúu enaama ciyewin. Ee baa wossooda bo'-kayoh, ee mi yéegal bu-ëldúna iñaa mi bewoh garida.

²⁷ Ba ínohii an Yéesu wo'eeba loo Paamudii.

²⁸ Yéesu nak wo''aba an:

- D'ú bëwí' Kowukii bii ga dook bërínaa, d'ú hay ki'ínoh an mi, mi yëri en. Ee ban d'ú hay ki'ínoh an mi tumoo dara ga kihaffoo, wayee iñii mi wo'da Paamudii lédí'toori.

²⁹ Bii wossooda, yii naroo. Ya foññjiiroo mi tes haŋgoo ndaga mi tumi iñaa nebpi rek.

³⁰ Daa ya wo'ee fodaama, bo' biyewin gëmba gari.

Kowukii Kooh yëri on buwii kilaak hafba

³¹ Waa ennda da, Yéesu wo''a yaawúu'caa gëmee garida an:

- Binaa d'ú dëk kitaabuk iñii mi jëgírohdanaa, iñaaama hay kiteewoh an d'ú bitëelíbéeroo kayoh-kayohda. ³² Fodaama d'ú hay ki'ínoh kayohfii ee kayohfii hayyúu ki'on kilaak haffúu.

³³ Ba taassari an:

* **8:24** 8: 24 Mi yëri en wo'eencaama man na teekaa Kooh eree hafci ga fikí Móyísda (Eksoot 3: 14). Laakin ban ga Saŋ 8: 28.

- Dí, dí bok ga níílaa Abaraham ee dí mosoo ki'en ñaam ken. Kon fu mínndíi na kiwo' an dí hay kilaak haffii?

³⁴ Yéesu taassaba an:

- kayoh-kayohda mi wo''úuka: baa fu tumin baakaa' béeb fu ñaam-baakaa'.

³⁵ Ñaam dēkoo kibok ga kaanfaa ya enohda, wayee kowu boki ga bi taa'.

³⁶ Kon binaa en an Kowukii kēri onndúu kilaak haffúunaa, dú hay kilaak haffúu kayoh-kayohda. ³⁷ Mi ínohin an dú bok ga níílii Abaraham wayee dú manndii nari. Iñii mi jégírohda dú tookkiiri ga keeñjúu, kēri tah dú heelloo ki'ap. ³⁸ Mi, iñii mi hot ga Paammbooda yēri mi wo'. Dú nak, iñaa dú keloh ga paambúuda yēri dú tumi.

³⁹ Ba taassari an:

- Abaraham yēri en Paambíi.

Yéesu loffaba an:

- Dú enee bitowu Abaraham kayoh-kayohdanaa, eneenaa dú taaban kotcaagari.

⁴⁰ Mi, mi wo'irúu kayohfii mi bewoh ga Koohda, ee diima dú heelloo ki'ap. Abaraham mosoo kitum iñaa manda. ⁴¹ Dú kay, dú taam kotcii paambúu✧.

Ba loffari an:

- Dí enndii towutaa laaksoo paamun. Dí laakin Paamun yíinoo ee yēri en Kooh.

⁴² Yéesu wo''aba an:

- Binaa enee an Kooh Paambúunaa, eneenaa dú waa'too, ndaga mi meyoh ga Kooh ee yēri tahhoo kihay dii. Hayiigoo diida

✧ **8:41** 8: 41 Malkat 8: 44.

meyohhii garoo wayee yëri wossoo. ⁴³ Inñi tah ya dú inohoo inñi mi wo'úudfa? Dú nam kimínoo kisúkúruk wo'eenciigoo hen, kërí tah. ⁴⁴ Seytaani yëri en paammbúu, ee dú waa' kitum inñaa neb paammbúu yaama. Ga dalaaraa bi wati, ya mos ki'en baa lagi kumuun bo'. Ya mosoo kituuk ga kayoh ndaga kayoh paallii gari. Ya en na kikaak sabohaa, madi na ya bapka hen, ndaga ya kaakoh-saboh ee saboh límukoh gari. ⁴⁵ Wayee mi, mi wo'i kayoh, ee inñama tah dú gëmmbiiroo. ⁴⁶ Yiida garúu mín kiseedi' an mi tumin baakaa'? Ee en an mi wo' kayohaa, inñi tah ya dú gëmmbiiroo? ⁴⁷ Baa Kooh laak, súkúruki wo'eencii Kooh. Wayee dú, dú súkúrukooca, ndaga Kooh laakkiirúu.

Yéesu ðeb Abaraham

⁴⁸ Yaawúu'caa wo'ussa Yéesu an:

- Binaa dí wo' an fu samariteŋ[✧] ee fu taam na Seytaaninaa, dí wo''ii kayohe?.

⁴⁹ Yéesu taassaba an:

- Mi taammbii na Seytaani. Mi on Paammboo cée' ee dú, dú onndiiroo cée'. ⁵⁰ Mi, mi heeli'tii haffoo ndam, bo' yiliis yëri heeli'too inñama ee yëri yah ki'atti'. ⁵¹ kayoh-kayohda mi wo'úuka: baa fu am wo'eenndoonaa, fu inohanndii kikaankaa bi taa'da.

⁵² Yaawúu'caa dallari kiwo' an:

- Kimma kimma, dí inohin an fu taam na Seytaani. Abaraham kaanin, seldíiga-Koohcaa ban kaanuunun, ee fu, fu wo' an: «Baa fu am wo'eenndoonaa, fu kooroo ga kikaan bi taa'.»

⁵³ Paammbíi Abaraham, fu wëñnji kilaak solu

✧ **8:48** 8: 48 Malkat 4: 9.

hene? Ya, ya kaanin ee seldiiga-Koohcaa ban kaanuunun. Fu tík haffu ba?

⁵⁴ Yéesu taassaba an:

- Binaa mi heeli' haffoo ndamaa, ndamaama enndii tús. Paamboo yëri yahhoo ki'e' ndam, ya yii dú wo' an yëri en Koohyiigarúu. ⁵⁵ En ki'ena, dú inohoori, wayee mi, mi inohinndi. Binaa mi wo'ee an mi inohoorinaa, eneenaa mi yah kaakoh-saboh fodii garúu. Wayee mi, mi inohinndi ee mi abin wo'eeniigari.

⁵⁶ Paambúu Abaraham, keeñci soossa seb ga daa an ya hay kihot kihaykiigoo öldúnada☆. En ki'ena, ya hotinka, ee ya neblukka ga.

⁵⁷ Yaawúu'caa dallari kiwo' an:

- An ya? Fu laakkii sah tikiis tidaañkaah-yétúus, an fu hotin Abaraham!

⁵⁸ Yéesu taassaba an:

- kayoh-kayohda mi wo''úuka: balaa Abaraham hay öldúnanaa lak mi yëri en☆.

⁵⁹ Daama, ba dalla kibalaḅ atoh, kitapisohhi. Wayee Yéesu múuyca ga duuy buwaa, ya meycá Kaanfaa Kooh.

9

Yéesu wékí'ta yaalaa límu na kibúum

¹ Daa Yéesu enee na kipaaf, ya hotta bo' yaa límu na kibúum. ² Tëelíbéecaagari meekisohussari an:

- Jégírohii, bii yii límu na kibúum. Baakaa'ciigari kommbikanoo, caa buwaa límmbida?

³ Yéesu taassaba an:

☆ **8:56** 8: 56 Malkat Sënees 12: 3. ☆ **8:58** 8: 58 Malkat 8: 24,28; 1: 1-3.

- Enndii baakaa'ci wala baakaa' buwaa lím-bida kommbika. Ya enin búumí' doonaa Kooh mín kiteewoh tumeencaagari ga bii. ⁴ Waa du bii ga noh, du jomin kitum inii bii wosoo nakkoo kitumfa. Ndaga wekaa waa hay waa ken mínanndii kilégëy dara. ⁵ En lak mi yii lís ga ëldúnanaa, mi yëri en lee'laatii ëldúna.

⁶ Ga waa Yéesu lëehí'ta kiwo' fodaama, ya toossa kakay, ya tóoyí'ta kakayfaa na mitoos-maa. Ya leeffa ga tuhastaa búumíraa, ⁷ ya wo''ari an:

- Kara, fu sëmúluknee ga músúmaa mbalkaa Sílowee*. Wo'eenaama waa' kiwo' «Wosuu-nun».

Búumíraa ka'ta, sëmúlukneera. Ya boyukka lak hascaagari hotin say.

⁸ Buwaa deeyoh nari kaandfa na buwaa íno-heeri ga kisarahtukfa baa wo' an:

- Cab! Hanaa enndii bii yugee diine kisarah-tukfa kay?

⁹ Bii baa wo' an:

- Yëri sah-sah.

Bíinoo baa wo' an:

- Ó'óo, enndiiri, ba man hen.

Wayee baa, ga kihafci wo''a an:

- Mi yëri kay!

¹⁰ Buwaa meekissari an:

- Tum na bi fu mínnda kihot?

¹¹ Ya taassa an:

- Baa teeku Yéesu yëri tóoyí' kakay, ya leeffa ga tuhastiigoo, ya wo''aroo an: «Karaa

* **9:7** 9: 7 Mbalkaa Sílowee enee ga duuy teeraa Yéerúsaleem.

mbalkaa Sílowee, fu sëmúluknee ga músú-maa.» Mi ka'ta, mi sëmúlukka, tuhastiigoo hotta.

¹² Ba meekissari an:

- Yada baa yaama?

Ya taassa an:

Mi ínohoo daa ya endá!

Fërisiyeencaa meekisohussa baa búumeeda

¹³ Buwaa bayya búumíraa wëkírufá ga Fërisiyeencaa. ¹⁴ Wiima, lak Yéesu tóoydee kakayfaa ga bes Sabat, ya tummba bi hascaa búumíraa hotta. ¹⁵ Íñaama tah, Fërisiyeencaa ban meekisohussa baa yaama íña tumsee bi ya mínnda kihotfa. Ya wo'aba an:

- Ya tumdeeroo kakay fitóoyí' ga hasciigoo, mi sëmúlukka, mi dalla kihot.

¹⁶ Laakka ga Fërisiyeencaa, baa wo' an:

- Bii tum íñii yiida, meyohhii ga Kooh, ndaga ya faali''ii bes Sabat.

Wayee bíinoo wo'a an:

- 'Bo' mín na kiteewoh mandargacaa man na cii en lak ya tumoh-baakaaraa?

Kihëgískoh laakka ga díkaantíba.

¹⁷ Fërisiyeencaa meekisohussa baa wëkírufá an:

- Fu nak, fu ínoh ya ga bii tah hasciigaraa kihotfa?

Ya taassa an:

- Íña seldíiga-Kooh!

¹⁸ Buwaa kuliyuk ga yaawú'caada took-séerí kigëm an baa ba hot yaama enee

búumí'. Ba bayneera buwaa límmbida, ¹⁹ ba meekissaba an:

- Bii yii yëri en kowukiigarúu d'ú wo' an límu na kibúumfane? Kon tum na bi ya yii mín kihot diima?

²⁰Buwaa lím búumíraada taasussa an:

- Dí ínohin an kowuríi ee ya límu na kibúum.

²¹Wayee daa ka en bi ya mínin kihotda, iñaama dí ínohoo dara ga. 'Baa wëkí' hasci-igarída, dí ínohoori. Meekisatti: ya enin yaak, ee ya mínin hafci kiwo'i'.

²²Buwaa lím búumíraa wëkírúda wo'see iñaama kiniik buwaa kuliyuk ga yaawúu'-caada. Ndaga yaawúu'caa yéegohseera ga an, béeb baa fu seedi' an Yéesu yëri en Kiristaani-inaa, ba kaallaa jaangaagaba. ²³Iñaama tah buwaa lím búumíraada wo'ussa an «ya enin yaak, meekisatti».

²⁴Fërisiyeen'caa bayussa baa enee búumí'da kotaa kukanakkaa, wo'ussari an:

- Wo'daa Kooh rek! Dí ínohin an baa yaama tumoh-baakaa'.

²⁵Baa wëkírúda taassa an:

- Ya en tumoh-baakaaraa, mi ínohhii dara ga. Wayee iña mi ínohda yëri en an mi búumeera ee diima mi yii hot.

²⁶Fërisiyeen'caa meekissari an:

- Ya tumeeraa ya? Ya tume na bi hasci-igaraa mínnda kihot?

²⁷Búumíraa wëkírúda taassaba an:

- Mi d'ewinndúuka kiwo' ee d'ú súkúrukki-iroo. D'ú waa' ya ga kikeloh mi wo'is? Hanaa d'ú ban d'ú waa' ki'en bitëelíbéeci?

²⁸Ba baa bassi, wo'ussari an:

- Fu yëri en tëelíbéeci kay? Wayee dí, dí tëelíbéé Moyís. ²⁹ Dí ínohin an Kooh wo'in na Moyís, wayee bii yii, dí ínohoo sah dii ya meyoħđa.

³⁰ Baa taassaba an:

- Iñaama, en ki' enaa dooyin waa'. Dú ínohoo dii ya meyoħđa ee moona déy, yëri tum bi hasciigoo hotin! ³¹ Du ínohin an Kooh tookđoo tumoh-baakaa'. Wayee ya tookđi béeb baa onndi céé' ee tum iña ya waa'da. ³² Ken mosoo kikeloh daa bo' wëkí' bo', yaa límu na kibúum. ³³ Bii yii meyoħéeríi ga Koohaa eneenaa mínoo dara kitum.

³⁴ Ba taassari an:

- Fu límu múlúnj mút ga baakaa', an fu waa'tíi kijëgí'!

Waa ennda đa, ba kaallari fooh.

Búumí' ga hel

³⁵ Yéesu yéeŋnga an Fërisiyeeŋcaa kaalu-unun ba ya wëkíreedá fooh. Daa Yéesu hídohee nari, Yéesu meekissari an:

- Fu gëmin ga Kowukii biine?

³⁶ Baa taassa an:

- Ha'mudii, baama ya ba, mi gëm gari?

³⁷ Yéesu wo''ari an:

- Kon book fu hotinndi, ndaga bii wo' naraada yëri!

³⁸ Baa wo''a Yéesu an:

- Ha'mudii, mi gëmin garaa!

Fodaama ya yí''a ga fíkíi Yéesu.

³⁹ Lëehí'ta Yéesu wo''ari an:

- Mi hay ëldúna doonaa ëldúna laak atti': en ðanaa búumí'cii hot lañ ee ðuwii en na kihotða búumu tërúus.

⁴⁰ Laakka Fërisiyeençaa ensee daama nari. Daa ða kelohee iñaa Yéesu wo'ða, ða meekissari an:

- Kon dí ðan, dí iñcii búumíre?

⁴¹ Yéesu taassaba an:

- Dú enee ðibúumíraa eneenaa dú enoo ðitumoh-baakaa'! Wayee dú wo' an: «Dí hotin», kërí tah dú tes ðitumoh-baakaa'.

10

Liiwukaa wo' ga loo níirohaa yijófi'yaada

Yéesu liiwukka an:

¹ - kayoh-kayohða mi wo''úuka: Baa aas ngídii baalcii ee koorohhii halii wayee këldúkoh diliisaa, ðaama iñaa lok, iñaa gúroh-waas. ² Wayee ðaa aasoh haliida, yërí en nírohii baalcii. ³ Baa neehi yopaa kiwatak baalcaada hayyi kilëgísi' halaa ee baalcaa kelohsin koonacii. Ya ðay baalcii en ðuucida, yaa en béëß ga teekaagari, ya meydohða fooh.

⁴ Binaa ya meydoh baalcaagari béëßbanaa, ya kuliyuk ga fíkii, ða taabukiri ndaga ða ínohin koonakaagari. ⁵ Baalcaa taabukanndii múk ðaa ða ínohoo, ða namannii kinúp hen kay ða úsaayyi ndaga ða ínohoo koonakaagari.

⁶ Yéesu liiwukkaba fodaama, wayee ða ínohéerii iñaa ya waaree kiwo'ða.

⁷ Yéesu wo'issaba an:

- kayoh-kayohða mi wo''úuka: mi yërí en halii ngídii baalcii. ⁸ Buwaa ðëbpoo kihayða,

béeβba bilok na bigúroh-waas, wayee baalcaa súkúrukussiiba. ⁹ Mi yëri en hali. Baa aas, kooroh garoonaa hay kimúc. Ya hay kimín ki'aasi, ya meyi ee ya hay kihot iñaa ya líifdohan lookci. ¹⁰ Lok nak, kilok, ki'ap, na kiyah doŋ haydohiri. Mi nak, mi hay doonaa buwii laak kipes ee ba laakka bi dooy sək.

Yéesu tíkí'ta Fërisiyeençaa ga an:

¹¹ - Mi yëri en nírohii yijófi'yii. Níroh yijófi' erohi kumuunci hen ndaga baalcaagari. ¹² Wayee baa enndii níroh, laakkii baalcaa ee kopa' doŋ tahhi kiníi'. Ya hoti gumuu hayinaa, ya dal kinúp, ya foñ baalcaa, gumuufaa am ga baalcaa, tasaaroh yopaa. ¹³ Nírohaama núpin ndaga kopa' tahhi kiníi' ee baalcaa bíttiiri. ¹⁴⁻¹⁵ Mi yëri en nírohii yijófi'yii. Fodii dii Paamudii ínohhoo ee mi ínohinndífa, fodaama ban, mi ínohin baalciigoo, ee baalciigoo ínohinndoo. Ee ban, mi hay ki'eroh kumuunkiigoo ndaga baalciigoo. ¹⁶ Mi laakin ban baal biliis baa enussii ga ngídii wii ee mi jominba kihaydoh. Ba hay kisúkúruk iñaa mi wo'da. Fodaama ba en yop wíinoo, nírohii en yíinoo.

¹⁷ Paamudii waarinndoo ndaga mi hay ki'eroh kumuunkiigoo, mi laasiska. ¹⁸ En ki'ena, ken mínoo kibeβ kumuunkiigoo. Newanndoo hen mi erohka. Mi laakin dooli ki'eroh kumuunkiigoo na kilaasiska. Iñuma yëri Paamboo nakkoo kitum.

¹⁹ Wo'eencaa Yéesu wo' caama haydohissa kihégískoh ga duuy yaawú'caa. ²⁰ Biyewin gaba, baa wo' an:

- Bii yii taam na Seytaani, ḡalaañkin! Dú en ya dii dú súkúrukiri?

²¹ Wayee buwaa bíinoo, ḡaa wo' an:

- Baa taam na Seytaani wo'oo wo'eencii cii de! Ee sah, Seytaani mín na ki'on búumí' kihot?

Yaawúu'caa sagussa kigēm Yéesu

²² Hídukoh ga jamaanu fiyoon, laakka feet ga Yéerusaleem waa yaawúu'caa feeti kiníindí-suk besaa ḡa dínkaanee Kooh Kaanfaagaridá*.

²³ Yéesu enee ga Kaanfaa Kooh, ya yaa tíidí-suk ga ḡekataa wo'u «Ruumaa Salomonda†.»

²⁴ Yaawúu'caa dalla kihayu, wíilussari, ḡa wo''ari an:

- Fu íisanndíi ga kúmpafii bi kera? En an fu yéři en Kiristaaniinaa, wo'aariika bi lee' lañ.

²⁵ Yéesu taassaba an:

- Iñaa mi wo'eerúuka kera? Wayee dú ḡëmmbiiroo. Iñcii mi tumi ga teekii Paammbooda céri seedi''oo. ²⁶ Wayee dú ḡëmmbiiroo ndaga dú bokkii ga baalciigoo. ²⁷ Baalciigoo súkúruksin iñaa mi wo'da. Mi ínohinba ee ḡa ḡii taabukkoo.

²⁸ Mi onba kipeskaa leehoo taa'da, ḡa saḡku'oo múk ee ken te'ooba ga yahhoo. ²⁹ Iñii Paammboo e'tooda yéři wēñ kiyak iñaa en

* **10:22** 10: 22 Kaanfaa Kooh ga Yéerusaleemda. † **10:23** 10: 23 Malkat Tumeen 3: 11 na Tumeen 5: 12. Iñaa man na werandaa ee jíp ciyégísi' céri amwa.

béeβ ee ken mínoo kite' dara ga yah Paamudii‡.
³⁰ Mi na Paamudii, dí wínoo.

³¹ Daama nak, yaawú'caa balawissa atoh kitapishoh Yéesu bi ya kaan. ³² Yéesu dallaba kiwo' an:

- Mi tumin ga fíkiirúu enaama ciyewin cijóffi', caa Paamudii onndoo kitum. Wiida ga tumeencaama tah bi dú waa'too kitapishoh atoh bi mi kaan?

³³ Yaawú'caa wo''ari an:

- Tumeen wijóffi' tahnii bi dí waa'taa kitapishoh atoh, wayee dii fu bas Koohda tah. Ndaga fu bo' doŋ ee fu waa' haffu kitík Kooh.

³⁴ Yéesu taassaba an:

- Bíduunun ga Këyítfaa waasiigarúu an Kooh wo'in an: «Dú bikooh». ³⁵ Buwaa Kooh ëewdoh wo'eenaama gabaɗa ya teekba bikooh ee iŋaa Këyítfaa wo'da ken mínoori kinís. ³⁶ Mi, Kooh yëri tanukkoo, wossaroo ëldúna. Kon dú mín na kiwo' an mi basin Kooh ga dii mi wo' an mi kowu Koohda? ³⁷ En lak mi tummbii iŋcii Paamboo nakkoodanaa, kaa gëmattoo.

³⁸ Wayee en lak mi tumcanaa, luu enee an dú waa'tiiroo kigëm sah, gëmat tumeenciigoo, en ɗanaa dú ínoh píŋ an Paamudii yii garoo ee mi yii ga Paamudii.

³⁹ Daama, ba baa heelis ki'am Yéesu, wayee ya rëccaɓa.

⁴⁰ Waa ennda ɗa, Yéesu karissa bakaa hanoh húlúwaa Yúrdeŋ gaɗa, ga daa Saj bëtisi'ohee

‡ **10:29** 10: 29 Iñii Paamboo... iŋaa en béeβ laakin ga bíncaa cidewaacaa, caa wo' an: «Paamboo yii e'toobaɗa yëri wëñ kilaak baa en béeβ.»

buwaada, ya ennda daama. ⁴¹ 'Bo' biyewin hayussa gari ee ba baa wo' an:

- Saŋ déy tummbii kintaan wíinoo, wayee bééß iña ya wo'ee ga bii yiida enee kayoh.

⁴² Waa ennda da bo' biyewin daama gëmussa ga Yéesu.

11

Lasaa', filii Yéesu kaannda

¹ Laakka baa keen dúukool. Ya teeksee Lasaa' ee dékee Bétaní, dèk-kawaa Mèrí na Marta dèkohda. ² (Mèrí yiima yèrí en yaa leefee la'koleña ga kotcaa Ha'mudii, ya moos-saca na fenfaagarida. Këmëenkiíba Lasaa' yèrí dúukoolee.) ³ Yaakmuncaa Lasaa banakbaa bibetibaa wosohussa ga Yéesu kiwo''i an:

- Ha'mudii, filiifu dúukoolin.

⁴ Daa Yéesu kelohee iñaama, ya wo''a an:

- Dúukoolaa Lasaa' waama, bayoo kumuunci, wayee wa yah kiteewoh ndamii Kooh, ee doonaa Kowukii Kooh laak Ndam ga.

⁵ Marta na këmëenkiíci Mèrí na Lasaa' ensee buwaa Yéesu waarin. ⁶ Yéesu baatta kiyuŋ bes kanak ga dekataa ya enoheeda ee lak ya yéegin an Lasaa' dúukoolin. ⁷ Lëehí'ta ya wo''a tëlíbéecaagari an:

- Du boyukat Yúudée.

⁸ Tëlíbéecaagari taassari an:

- Jëgírohii, maañjii dara, yaawú'caa heelseeraa kitapisoh na atoh bi fu kaan ee an fu waa' kiboyukis daama!

⁹ Yéesu wo''aba an:

- Hanaa noh-noh wíinoo tumirii wahtu cidaaᅇkaah na wahtu kanak? Binaa bo' tíin na nohaa, ya kéftukoo, ndaga ya hoti lee'laatii ga éldúnaada. ¹⁰ Wayee binaa bo' tíin na wekaa, hay kikéftuk ndaga ya taambbii na lee'laat.

¹¹ Léehee'ta, ya tíkka ga an:

- Fiiliiruu Lasaa' neehin, mi hay kika', mi yúunneeri.

¹² Téeelíbéecaa taassa an:

- Ha'mudii, en lak ya neeh hena, ya hay kitani.

¹³ Yéesu wo'ee kikaankaa Lasaa', wayee téeelíbéecaagari foonsee an ya wo' pění-fayaᅇ.

¹⁴ Yéesu dallaba kiwo' faᅇ an:

- Lasaa' kaanin, ¹⁵ laakkiiroo da, wayee dú tah ka newohharoo da, en danaa dú gēm garoo. Du yahat kon bi gari.

¹⁶ Waa ennda da, Toomaa yaa wo'u Síisaada, wo''a téeelíbéecaa bíinoo an:

- Du ban, du karat na Jégírohii, du kaannee nari!

Yéesu yéeri en kimilískii, ennda kipeskii

¹⁷ Ga waa Yéesu le'da, ya laak Lasaa' acunun bi laakin bes cinikiis. ¹⁸ Bétaníi en ga yahaa Yéerúsaleem, ee ca úsaayohin ínaa le' kíloomeet kaahay. ¹⁹ Lak yaawúu' biyewin hayunun ga Marta na Méri kicolukba ga kēmēēᅇkíba yaa kaanda.

²⁰ Daa Marta kelohee an Yéesu hayin, ya meyca kitēebílukki, wayee Méri yuᅇnga ga kaanfaa.

²¹ Marta dalla kiwo' Yéesu an:

- Ha'mudii, fu enee diinaa, eneenaa këmëenjkíroo kaanoo. ²² Wayee bi diima sah, mi ínohin an tóoh iña fu kíim Koojaa, onndaari.

²³ Yéesu wo''a Marta an:

- Këmëenjkífu hay kimílís.

²⁴ Marta taassa an:

- Mi ínohin an ya hay kimílís besaa buwaa mílísan bërí ga besaa méeñjohda.

²⁵ Yéesu wo''ari an:

- Mi en kimílís, mi en kipes. Baa gëm garoonaa, luu ya kaanee, ya hay kipes. ²⁶ Ee baa pes gëm garoo tóoh, kaanoo múk. Fu gëmin iñume?

²⁷ Marta taassa an:

- Ee Ha'mudii, mi gëmin dijófi' an fu yëri en Kiristaanii, Kowukii Koo, yii jomee kihay ëldúnada.

Yéesu kodukka

²⁸ Daa Marta lëehdee kiwo' fodaama, ya yaa yah kibaynee Mëri këmëenjkíci. Ya le''a, móodí'tari an:

- Jëgírohii yii dii, ee ya meekisohhaa.

²⁹ Daa Mëri kelohee iñaama, ya dalla kikoluk, yaa yah ga Yéesu. ³⁰ Wiima lak Yéesu aassii dëkaa duum, wayee ya lísee kites ga dëkataa Marta hayeerí kitëebílukda.

³¹ Yaawúu'caa wéetalsee Mëri ga kaanfaada, daa ba hotee Mëri kolukka, yaa íisuk fooh, ba baa taabukki. Ba foogee an ya yah loyaa kidayuknee daama.

³² Daa Mëri le'ee dëkataa Yéesu enoheeda, ya hottari, ya yí'a ga kotcaagari, wo''a Yéesu an:

- Ha'mudii, fu enee diinaa eneenaa këmëenkiroo kaanoo.

³³ Daa Yéesu hotee Mëri yaa koduk, ya na yaawú'caa taabee narída, faanci púnnda keeñci leehha, ³⁴ ya meekissaba an:

- 'Dú ac Lasaa' gada?

'Ba taassari an:

- Ha'mudii, haya fu hot.

³⁵ Daama Yéesu kodukka. ³⁶ Waa ennda da, yaawú'caa baa wo' an:

- Malkat dii ya hídeeri kiwaa'da.

³⁷ Wayee laakka gaba baa wo' an:

- Ya yii ya onee búumíraa kihotda, ya mínéerií ban kitum bi Lasaa' kaanoone?

Lasaa' boykissa ga kipes

³⁸ Waa ennda da, baatissa ga, keeñaa Yéesu wëñnja kileeh, ya yaa yah loyaa. Loyaa enee nogaa yotu ga janjagaa ee atoh wiyaak lagussa ga kúuwkaa.

³⁹ Yéesu wo''a an:

- Nísat atohii!

Marta, yaak yii kaanda, wo''ari an:

- Ha'mudii, ya jomin kidal ki'ot ndaga tumin bes cinikiis caa ya en ga duuy loyii.

⁴⁰ Yéesu taassari an:

- Mi wo'éeriíraa an binaa fu gëmaa, fu hay kihot ndamii Koohe?

⁴¹ 'Ba nísaa atohaa. Yéesu bëwí'ta hascaagari dook asamaan, wo''a an:

- Paamudii, mi gërëminndaa ga dii fu súkúrukinndooda. ⁴² Mi ínohin an fu súkúrukinndoo besaa en béeb. Wayee buwii

wílloo bii bērí tah mi wo' íñii yii, doonaa ba gēm an fu wossoo.

⁴³ Daa Yéesu lēehdee kiwo' iñaama, ya fiippa koonaa ga dook an:

- Lasaa', meyaa fooh!

⁴⁴ Lasaa' meyca fooh, kotcaagari na yahcaa múluunun na lēmii, fíkíifaa kúnukin na úuf.

Yéesu wo''a buwaa an:

- Múulísatti, dú íissi ya yee!

Yaawúu'caa baa pokoh noh ki'apluk Yéesu (Mëccēe 26: 1-5; Marka 14: 1-2; Lúkkaa 22: 1-2)

⁴⁵ Yaawúu' biyewin ga baa hayee kaan Mērí ee hotsee iña Yéesu tumee yaamada*, gēmussa gari. ⁴⁶ Wayee laakka gaba baa ka' ga Fērisiyeencaa, béestí'taba iña Yéesu tumeeda. ⁴⁷ Waa ennda da, sarahohcaa biyaakbaa na Fērisiyeencaa dalla kibēytoh paanaa wiyaakwa. Ba wo''a an:

- Bii yii kat, íñii ya tum ga kintaanda hēpin. Du tuman na? ⁴⁸ Binaa du íissi ga íñii ya enukohdanaa, béeb hay gari kigēm, ee baanaa bu-Room hay kikeenu ga dookkuu, ba pook Kaanfaa Kooh, ba tas heetiigaruu!

⁴⁹ Kayíf, yíinoo gaba ee kíisci† laakki lak yēri enee ha'-kaadaa sarahohcaa, dalla kiwo' an:

* **11:45** 11: 45 Iña Yéesu tumee yaama: hídukoh ga kaanaa Lasaa' bi Yéesu mílísí'tarífa. † **11:49** 11: 49 Kayíf Ga jamaanaa iñcaama heweeda, Kayíf yēri enee ha'-kaadaa sarahohcaa. Ba falsi bi ga kikaanba wala book bu-Room nísba ga kikuliyuk.

- Dú daal, dú ínohoo íñii laakda. ⁵⁰ Dú hottii an ínaa gën garúuda yëri en bo' yínoo kani' béeb kúlkiine? Fodaama heetii dúbóo béebwa.

⁵¹ En ki'ena, ínaa Kayíf wo' yaama meyoheeríi gari. Ya yëri enee ha'-kaadaa sarahohcaa kíisci, ee fodii seldíiga-Kooh ya wo'a an Yéesu jomin kikaan ndaga heetaagari.

⁵² Enndii an Yéesu jomee kikaani' heetaagari doŋ, wayee ban ya jomee kikaan, doonaa ya hídíroh béeb towutii Kooh tasarukoh ga éldúnada, ee ba en heet wínoo.

⁵³ Aboh ga besaa bëríi, buwaa kuliyyuk ga yaawú'caada abussa an ba hay ki'apluk Yéesu. ⁵⁴ Ínaama tahha Yéesu íissa kikari na kihayi ga d'uuy yaawú'caa, béeb hotiri. Ya nammba kika' teeraa Efarayím ga gohaa hanoh bak égí'-dúndagaada. Ya ennda daama na tēelíbéecaagari.

⁵⁵ Waama lak feetaa Paakaa Yaawú'caa deeyin, bo' biyewin meyo Hussa gohcaa ba dēkohda, karussa Yéerúsaleem kisétí'siruk, balaa feetaanaa. ⁵⁶ Ba baa raas Yéesu, ee ga d'uuy Kaanfaa Kooh ba enoheeda, ba baa meekisoh ga díkaantíba an:

- Dú ínoh ya ga? Ya hayandii feetiine?

⁵⁷ Sarahohcaa biyaakbaa na Fērísíyeencaa nakohsee an laak baa ínoh daa Yéesu enohdanaa, ya le'dohatka gaba, en d'anaa, ya abu.

12

Mëri leeffa la'kolēñ ga kotcaa Yéesu

¹ Yéesu ka'ta Bétaníi, ga daa Lasaa', yaa ya mílísfee dēkohda, lak tes ga bes ciyitniinoo

Paakaa yaawúu'caa le'. ² Ya tíkfussa cuuníin daama. Marta yërí norohee ee Lasaa' bokee ga buwaa bok na Yéesu kanuɗa. ³ Waa ennda ɗa, Mëri beɓpa iɓaa híin na le'-líita' ga la'koleñ wiséerí' waa koocussii ee hëwrohu kedikkaa wo'u naa'. Ya íiffawa ga kotcaa Yéesu, lëehí'ta ya yaa moosca na fenfaagari. Kaanfaa béeb eeñja ban na ngetaa la'koleña. ⁴ Wayee Yúdaa Iskariyot, yíinoo ga tēelíbéecaa Yéesu ee yërí naranndi ki'on bíiŋɗa, wo''a an:

⁵ - La'koleñuma mínéeríi kitoonu kopa' wiyewin, wa sarahohu buwii laakoodane?

⁶ Yúdaa wo' iɓaamanaa enndii an helci karee ga buwaa laakooda, wayee ya enee lok. Yëri ɗaakee nafa-hēelísaagaba ee iɓaa aasi gada, ya daanee ga kiloki hen. ⁷ Yéesu nak wo''a an:

- Íisaa ha'ci! La'koleñii wii wëri ya ɗëwí' ee wa aaw besaa mi yah ki'eku ga loyaada.

⁸ Buwii laakooda, ɓa yah narúu dii besaa en béeb. Wayee mi, mi yahhii narúu ki'en dii bi taa'.

Yaawúu'caa pokohussa nof ki'apluƙ Lasaa'

⁹ Bo' biyewin ga yaawúu'caa yéegussa an Yéesu yaa ga Bétaníi, ɓa ɓaa yah daama. Ee en ki'ena kihot Yéesu rek bayéeríiba daama, wayee ɓa waaree kihot ɓan Lasaa' yaa Yéesu mílísɗeeda. ¹⁰ Sarahohcaa biyaakɓaa júwohusa kon ga ki'apluƙ Lasaa' ɓan, ¹¹ ndaga ya yëri tah yaawúu' biyewin foñussaba, gë-mussa ga Yéesu.

Yéesu aassa teeraa Yéerúsaleem na ndam wiyaak

(Mëccëe 21: 1-11; Marka 11: 1-11; Lúkkaa 19: 28-40)

¹² Ga kooh-wíisfaa, bo' biyewin ga baa hay feetaa Paakda yéegussa an Yéesu yaa hay teeraa Yéerúsaleem. ¹³ Ba dalla kiheel soo'-soo', ba meyca teeraa kihídohnee nari, ba baa wo' didóolí' an:

- Óosaanaa! Kooh barkeelat bii hay ga teekii Ha'mudiida, buurii Isarayeel!

¹⁴ Fodaa daa bídu ga Këyítfaada, Yéesu beɓpa cúmbú'-baam, ya lappa ga dfookгаа. En ki'ena, Këyítfaa wo' an:

¹⁵ «Kaa tíitat dú, bu-Síyoŋ*,
Buuriigarúu yeema hayi,
ya lap cúmbú'-baam.»✧

¹⁶ Ga wahtaa iñcaama laakda, tēelíbēecaa Yéesu ínohséeríi iñaa ca waaree kiwo'da. Wayee ga waa Kooh e' Yéesu ndam ga tóohda, ba níindísukka iñcaa aaw gari, bínsee ga Këyítfaa ee ba ínohha an iñcaama tóoh laakin gari. ¹⁷ Béeɓ buwaa maasohee ga waa Yéesu wo' Lasaa' kimey loyaa, ya mílísí'tarída, seed-i'ussa iñaa ba hoteeda. ¹⁸ En ki'ena, lak bo' biyewin kelohuunun an Yéesu tumin kintaanaa waama, kéri tah ba hayya kihídohnee nari. ¹⁹ Fërisiyeencaa nak baa wo' ga díkaantíba an:

- Dú hotine, dū mínoo dara ga, malkat bééɓ buwii bii taabukki.

* **12:15** 12: 15 'Bu-Síyoŋ Teeraa Síyoŋ ee waa' kiwo' dēkaa Yéerúsaleem. ✧ **12:15** 12: 15 Sakarí 9: 9.

*Laakka Gerekcaa waa'see kihot Yéesu
(Mëccëe 16: 21-28)*

²⁰ Laakeera biGerek ga buwaa hayee Yéerúsaleem, ga feetaa yaawúu'caa, kijaamuk Koohda. ²¹ Ba ka'ta ga Filiip. Filiip yaama dëkee Betsaydaa, dëk-kaw ga gohaa Gëlílée. Ba wo'ari an:

- Kiyaakii, dí waaree kihot Yéesu!

²² Filiip ka'ta wo'neeraka Andari. Ba taammba ba banak, ba wo'neera Yéesu.

²³ Yéesu wo'aba an:

- Wahtii le'in, wii Kowukii bii yah kilaas ga ndamiigarida. ²⁴ kayoh-kayohda mi wo''úuka: binaa kupesoh keen ga kakay, ja kaanndiinaa, ja tesan kupesoh. Wayee binaa ja kaanaa, ja hay kilim towu tiyewin. ²⁵ Baa fu keeñuk kipesfunaa, fu hayka kiñak bi taa'. Wayee baa fu líkkii helpu ga kipeskiigaraa doŋ ga ëldúnadanaa, fu hay naka kites, fu pes bi taa'. ²⁶ Baa waa'too kisúruga'ukaa, ya taabukattoo, ee daa mi enohda, súrugaagoo ban yah da. Baa súruga'uk garoonaa Paammboo hayyi ki'on cée'.

*Yéesu wo''a ga loo kikaankaagari
(Mëccëe 16: 24-27)*

Yéesu tíkka ga an:

²⁷ - Diima deŋ heliigoo hícukohin. Haa mi wo'an ya? Mi wo'an an: «Paamudii, músalaa-roo ga coonucii yahhoo kidal ga wahtiimane?» Múk! Man kikoo' ga coonucii ga wahtiimada tahhoo kihay. ²⁸ Paamudii, eraa teekiigaraa ndam!

Waa ennda da, laakka koonaa meyoh
dook-Kooh, wo''a an:

- Mi erinwa ndam kumëëñí' ee mi haywa
ki'e'sis ndam.

²⁹ Ga mbooloomaa enee daama ee kelohsee
koonaaada, laakka buwaa wo' an:

- Iñaa ínín!

Bíinoo an:

- Malaaka wo' nari!

³⁰ Wayee Yéesu wo''aba an:

- Enndii haffoo tah koonakuma kikelohuk,
wayee dú béri tahka kikelohuk.

³¹ Diima deŋ wahtii ëldúna yah ki'atti'ohuda
le'in. Diimanaa buurii yibóní'yii tík yah ga
ëldúnaada kaalu ga fooh. ³² Ee mi, binaa mi
bëwíru, mi tíim kakayfiinaa, mi hay kinook
buwii béebba, ba hay garoo.

³³ Yéesu wo'ee iñaama, kiteewoh daa
kikaankaagari yah kimanda†. ³⁴ Mbooloomaa
taassari an:

- Dí jaŋ ga Këyítfaa Waasiigarí an Kiristaanii
pesan bi taa'. Kon fu mín na kiwo' an Kowukii
bii jomin kibëwíru ka tíim kakayfii? Bii en
Kowukii bii yaama, ya ba?

³⁵ Yéesu wo''aba an:

- Lee'laatii wii lís ki'en narúu, wayee yahissii
kimaañ. Tídat, waa lee'laatii wii narúu, en
danaa wek betoorúu, ñúus ammbúu. Baa tíin
ga ñúus ínohoo daa ya aawoh. ³⁶ Gëmat ga
lee'laatii waa wa wii narúu, en danaa dú en
bibo' lee'laat.

† **12:33** 12: 33 Daa kikaankaa Yéesu yah kimanda waa'
kiteewoh daayaa ya daaysan ga kuraanaada.

Daa Yéesu wo'eeba iñaama bi lëehí'ta, ya kolukka yaa yah, ya dfaakukkafa.

Yaawúu'caa sagussa kigëm ga Yéesu

³⁷ Kíntaancaa Yéesu tum ga fíkíi yaawúu'-caada, ga daa ca hín kiyewinda tooh, tahhii bi fa gëmmba gari. ³⁸ Fodaama, iñaá Ísayíi, seldíiga-Koohaa wo'eeda matta. Ya wo'ee an: «Ha'mudii, bii gëm iñii d'u yéegalohda ba? Ha'mudii teeb fa dooliigari?»‡

³⁹ Ee iñaá tah fa mínndii kigëmnda, Ísayíi wo'issa ga an:

⁴⁰ «Kooh búumí'ta hascaagaba, ya yégísí'ta keeñcaagaba, doonaa ba hotoo na hasba, ee fa ínohoo ga keeñba.»

Kooh tíkka ga an:

En d'anaa, fa súpítoo kipeskaagaba, mi wëkí'fa.

⁴¹ Ísayíi wo''a iñaama ndaga lak ya hotin ndamaa Yéesu, ee ya wo'ee iñaá aaw gari.

⁴² Wiima sah, lak ga buwaa kuliyuk ga yaawúu'caada, biyewin gaba gëmseera ga Yéesu. Wayee fa kaañnjii kiseedi' ngëmaa-gaba ndaga Fërisiyeeñcaa. Ba niikee kikaalu ga jaangu-yaawúuraa ⁴³ En ki'ena, gërë-maa meyoh ga bo'-súusúus gënëlba gërëmaa meyoh ga Kooh.

Wo'eencii Yéesu cërí yah ki'atti' buwii

⁴⁴ Waa ennda da, Yéesu wo''a ga dook an:

‡ **12:38** 12: 38 Wo'eeniima, seldíiga-Koohaa wo'wa ga Ísayíi 53: 1.

- Baa gëm garoonaa, ya gëmbii, eemba garoo doŋ, wayee ya gëm ga baa wossooda. ⁴⁵ Baa hottoonaa, hotin baa wossooda. ⁴⁶ Mi en lee'laat ee mi hayin ëldúna doonaa béeb baa gëm garoonaa dëksisoo ga ñúus. ⁴⁷ Baa keloh wo'eenciigoo ee ya ammbiicanaa, enndii mi yahhi ki'atti'. En ki'ena, ki'atti' ëldúna haydohhiiroo, wayee mi hay kimúsal ëldúna. ⁴⁸ Baa saŋgoo ee tookkii wo'eenciigoonaa, atti'ohaagari tuukin tek. Yëri en wo'eenii mi jëgírohda, ee bërúnaa ëldúna túki'anda wëri yahhi ki'atti'. ⁴⁹ Ndaga mi wo''ii ga teekkoo wayee Paamudii wossooda yëri nakkoo ga kihafci ñii mi jom kiwo' na ñii mi jom kijëgírohda. ⁵⁰ Ee wóorinndoo hël an ñii ya nakohda wëri onohi kipeskaa leehoo taa'da. Këri tah jëgírohiigoo, mi tumwa fodaa daa Paamudii nakkooka kitumda.

13

Yéesu tíssa kotcaa tëelíbéecaagari

¹ Enee ga besaa balaa Paakaa yaawúu'caa. Yéesu ínoheera an wahtaa ya jom kikolkoh ëldúna, ya boyuk ga Paamcida le'in. Ya mosee kiwaa' buunci ga ëldúna ee ya waa'taba bi ga daa ya kaanoh.

² Yéesu enee na kicuuníinuk na tëelíbéecaagari. Seytaani, lakanaa tumin kumëení' ga keënaa Yúdaa Iskariyot, kowukaa Simoŋ, halaat kitoon Yéesu. ³ Yéesu ínoheera an ya meyoh ga Kooh ee ya yah kiboyukis gari. Ee ban ya ínoheera an Kooh, Paamudii tíkin tóoh

ga yahci. ⁴ Fodaama ya kolukka ga cuuniinfaa, ya dolla kúltifaagari hanoh dookda, ya beɓpa úuf, pèkírukka. ⁵ Lèehí'ta ya íiffa músú ga kanu, ya yaa tís kotcaa tëelíbéeçaagari, ee ya yaa moosca na úufaa ya pèkírukeeda. ⁶ Daa ya le' bi ga Simoŋ-Pee', yaama wo''ari an:

- Fu Ha'mudii, fu tísí'too kotciigoone?

⁷ Yéesu loffari an:

- Inñii mi tum yii, fu ínohoori diimada, wayee fu ínohanndi ga inñii aaw fíkíída.

⁸ Pee' wo''ari an:

- Kitísí'too kotciigoone? Múk!

Yéesu loffari an:

- Mi tísí'tiiraacanaa, fu boksisoo naroo ga dara.

⁹ Simoŋ-Pee' wo''ari an:

- En danaa Ha'mudii, kaa eem ga kitís kotcii rek, wayee tísaa yahcii na hafii ban.

¹⁰ Yéesu wo''ari an:

- Baa bookkin, soolukkii kitísuk, enndii kotcaa rekaa, ndaga lak ya setin wic. Dú nak, dú setin wayee enndii bééɓpúu. ¹¹ (Yéesu ínoheera baa yahhi kitoonda, kèrí tah ya wo''a an «dú setin wayee enndii bééɓpúu.»)

¹² Ga waa ya lèehí'taba kitísí' kotcaada, ya ekkissa kúltifaagari, ya yugissa kiñam, wo''aba an:

- Inñii mi tumi'túuda, dú ínohinndine? ¹³ Dú, dú bayiroo «Jègírohii», dú bayiroo «Ha'mudii», ee dú wo' kayoh ndaga mi yèrí. ¹⁴ Kon en lak mi Ha'mudii, mi Jègírohii, mi tísí'túu kotaa, dú ga kihaffúu, yaa en bééɓ ban jomin mooroomci kitísí' kot.

¹⁵ Mi teewinndúu waas, doonaa fodii dii mi tumi'túudfa d'ú tumda ban.

¹⁶ Kayoh-kayohda mi wo''úuka: s'úrga wěño kilaak solu ha'-kaanci ee baa wosu hen wěño kilaak solu baa wossida. ¹⁷ D'ú ínohin iñaama. Kon binaa d'ú taabukkanaa, d'ú hay kiyewin múu'.

¹⁸ Yéesu wo''a tēelíbēecaagari an:

- Enndii d'ú bēebpúu, d'ú tahoo kiwo'. Mi ínohin buwaa mi tanukda. Wayee inii Kēyít-faa wo' yii jomin kilaak: «Baa bokee naroo kanuda, oninndoo bíiŋ.»✧ ¹⁹ Mi yii wo''úuka diimada balaa iñaama laakaa, en d'anaa binaa wa laakaa d'ú ínoh an “mi en bíi mi enda.”

²⁰ Kayoh-kayohda mi wo''úuka: baa fu took baa mi wosdanaa, fu tookkoo ban mi ga kihaffoo. Ee baa fu tookkoonaa, fu took baa wossooda ban.

²¹ Ga waa Yéesu lēehí'ta kiwo' fodaama, keeñci leehha tak, ya wo''a faŋ an:

- Kayoh-kayohda mi wo''úuka: yínoo garúu hayyoo kitoon.

²² Tēelíbēecaa baa malakoh, ndaga ba ínohéeríi baa Yéesu wo' narída. ²³ Yínoo ga tēelíbēecaa, yaa Yéesu keeñukda, lak yaa ga yahaaci. ²⁴ Simoŋ-Pee' kalayyari kiwo''i, ya meekisoh baa Yéesu wo' narída.

²⁵ Tēelíbēenaa tobinukka ga Yéesu, meekissari an:

- Ha'mudii, baama ya ba?

²⁶ Yéesu taassari an:

- Mi hay kiñoon yaak-mbúurú ga ñamahii, ee baa mi eranwada, yērí ya.

✧ **13:18** 13: 18 Kañcaa 41: 10.

Yéesu dalla kibeb̃ yaak-mbúuraa, ñoon-ndawa ga ñamahaa, e'ta Yúdaa, kowukaa Simoñ Iskariyot. ²⁷ Daa Yúdaa ñam mbúuraa hen rek, Seytaani aassa gari. Yéesu wo''ari an:

- Iñum fu yah kitumda, gaawaa ga!

²⁸ (Wayee laakkii yíinoo ga buwaa bokee nari kiñamda yaa ínoh ñaa tah Yéesu wo''ikada. ²⁹ Yúdaa yëri enee ðaakoh-koparaagaba. Këri tah, laakka tēelíbēecaa fooŋ an Yéesu wossi kilomnee ñaa ba sooluk ga hewaa, wala kisarahnee buwaa laakoo darada.) ³⁰ Yúdaa beb̃pa yaak-mbúuraa Yéesu ereerida, ya dalla kimey. Waama lak Kooh hoowin.

Yéesu dígalla apotaa'caa enaama yi'as

³¹ Ga waa Yúdaa meyc̃a, Yéesu wo''a an:

- Diima Kowukii bii laakin ndam ee ndamii Kooh laakda kooroh gari, ³² [ee binaa ndamaa Kooh laakda kooroh garinaa], Kooh ban hayyi kindam na kihafci ee ya hayka kitum diima diima. ³³ Biyaay, kitessoo narúu maañissii. Dú hayyoo kiraas, wayee ñaa mi wo'ee yaawúu'-caada yëri mi wo''úu diima: Dii mi aawda, dú mínoo da kika'. ³⁴ Diimada, mi dígallúu ñii yi'asyii yii: waarohat ga díkaantirúu. Fodii dii mi waa'túuda, dú ban, dú jom ða kiwaaroh ga díkaantirúu. ³⁵ Binaa dú waarohaa, ñaama hay kiteeb̃ béeb̃ an dú bitēelíbēeroo.

Yéesu yéegalohha an Pee' hayyi kitaasuk

(Lúkkaa 22: 31-34; Marka 14: 27-31; Mëccëe 26: 31-35)

³⁶ Simoñ-Pee' meekissa Yéesu an:

- Ha'mudii, fu yah gada?

Yéesu taassari an:

- Daa mi en na kiyahda, fu mínooro da kitaabuk diimada, wayee paaf fíkií, fu hayyoo da kitaabuk.

³⁷ Simoŋ-Pee' wo''ari an:

- Ha'mudii, iñii tah ya mi mínooraa kitaabuk diimada? Mi tuukin tek ga ki'eroh kumuunkii-goo ndaga fu.

³⁸ Yéesu taassari an:

- Fu tuukin ga ki'eroh kumuunkiigaraa ndaga mine? Kayoh-kayohda mi wo''aaka: bi siik-pabu kooda, fu hayyoo kitaasuk waas kaahay.

14

Yéesu yëri en waasii ëewruk ga Paamudiida

Yéesu wo''a tëelíbéecaagari an:

¹ Kaa jaahli'at! Dú gëmin ga KooH, gëmat ga-roo ban. ² Kaan Paamboo yewinin didëkaa'. Ee iñaama laakéeríinaa, eneena mi wo'oorúu an mi yii yahhúu kiwaayukdínee daa d'ú enan. ³ Ee mi ka' mi waayuki'túu dekataanaa, mi hay kihayis mi bebpúu ga yahaaroo, doonaa daa mi enaa, d'ú ban d'ú en da. ⁴ Dú ínohin waasii ëewruk ga dii mi yahda.

⁵ Toomaa wo''ari an:

Ha'mudii, dí ínohoo dii fu aawda, dí mínan na ki'ínoh waasii?

⁶ Yéesu taassari an:

- Mi yëri en waasii, mi en kayoh, mi en kipeskii. Ken mínoo kika' ga Paamudii ee koorohhii garoo. ⁷ Enee an d'ú ínohinndoonaa,

eneenaa d'ú ínohin Paammboo ban. Diima den d'ú ínohinndi ee d'ú hotinndi.

⁸ Filiip wo''a Yéesu an:

- Ha'mudii, teewaarií Paamudii ee iñaama hayyí kidooy.

⁹ Yéesu taassari an:

- Mi enin narúu yimëeñí', ee bi wati Filiip, fu ínohoorone? Baa hotinndoonaa, hotin Paamudii. Kon íñii tah ya fu wo' an: «Tee-waarií Paamudii?» ¹⁰ Fu gëmbii an mi yii ga Paamudii ee Paamudii yii garoone? Wo'eencii mi wo''úuda meyohhii garoo. Wayee Paamudii dëk garooda, yëri tum lëgëyiigari. ¹¹ Mi wo''úu man: mi yii ga Paamudii ee Paamudii yii garoonaa, gëmattoo. Luu enndii dara, d'ú gëm sah ndaga tumeencii d'ú hotda.

¹² Kayoh-kayohda mi wo''úuka, baa gëm garoonaa, ya ban hay kimín kitum iñcii mi tumida, ya hay kitum sah caa wëñda, ndaga mi yii yah ga Paamudii. ¹³ Ee béeb iñaa d'ú kíim ga teekiigoonaa mi hayyi kitum, en danaa Kowukii teewoh ndamii Paamudii laakda. ¹⁴ Binaa d'ú kíimboo yen ga teekkoonaa, mi tummbi.

Yéesu dígohha Helaa yisela'í'yaa

Yéesu wo''a tēelíbéecaagari an:

¹⁵ - Binaa d'ú waa'toonaa, d'ú hay kitaabuk iñcii mi nakoh kitumda. ¹⁶ Ee mi, mi hay kikíim Paamudii ya onndúu bo' yiliis yaa amdóhandúu, yaa enan narúu bi taa'. ¹⁷ Baa yaama, yëri en Helaa yisela'í'yaa teewohi kayohda. Bu-eldúna mínsoori kite', ndaga ba mínoori

kihot, ee ba ínohoori. Wayee d'ú, d'ú ínohinndi, ndaga ya d'ek narúu ee ya yii garúu bi taa'.

¹⁸ Mi foñanndiirúu fodii tubaayu, mi hay kiboyukis garúu. ¹⁹ Tesin ga jutuut bu-ëldúna hotsisanndiiróo, wayee d'ú, d'ú hayyoo kihot, ndaga mi yii pes ee d'ú ban d'ú hay kipes. ²⁰ Besaama le' b'eriínaa, d'ú hay ki'ínoh an mi yii ga Paammbóo, d'ú ínoh an d'ú bii garoo ee ban mi yii garúu. ²¹ Baa waarinndoo y'eri en baa am ínaa mi nakoh ee taabukiwada. Baa waa'toonaa, Paammbóo hayyi kiwaa', mi ban, mi hayyi kiwaa', ee mi teewoh haffoo gari.

²² Yúdaa, ee bokkii na Yúdaa Iskariyot, wo''ari an:

- Ha'mudii, mín na ki'en an fu yah kiteewoh haffu garíi dí hanngíi, ee an fu yahhii kiteewukoh haffuu ga bu-ëldúna tooh?

²³ Yéesu taassari an:

- Binaa bo' waa'toonaa, hay ki'am ga keeñci ínaa mi wo'. Ee Paammbóo hayyi kiwaa', mi na Paammbóo dí hay gari ee dí d'ek ga kaanci. ²⁴ Baa waa'tiiróo, aboo ínaa mi wo'. Ee ínii d'ú keloh mi wo' yii meyhii garoo wayee meyh ga Paamudii wossooda.

²⁵ Mi wo'inndúu ínuma, waa mi yii lís narúu ki'en. ²⁶ L'ehíraa, baa yahhúu ki'amdoh ee y'eri en Helaa yisela'í'ya Paammbóo yah kiwosoh ga teekiigooda hayyúu kij'egí' tooh ee ya hayyúu kiníindís tooh ínaa mi wo'eerúuda. ²⁷ Mi yii foñi'túu jam. Jamiigoo w'eri mi onndúu. Mi onndiirúuwa fodii dii bu-ëldúna onohiwada, kaa l'eyat ee kaa niikat. ²⁸ D'ú kelohin mi wo'inndúu an: «Mi yii yah ee mi hay

kiboyukis garúu.» Binaa dú waareeroonaa, dú nefluk ga dii mi en na kiyah ga Paamudiida, ndaga Paamudii yëri wëñjoo kiyak. ²⁹ Mi wo'inndúuka diimada, balaa iñcaama laakaa. En danaa ca laak bëríinaa, dú gëmmboo. ³⁰ Saawalloo narúu hoo'sanndii ndaga sépí'í-ga-nofii, yii tík yahci ga ëldúnada, yii hay. En ki'ena, ya mínoo dara garoo. ³¹ Wayee mi tum fodii dii ya nakkoo kitumda. En danaa, bu-ëldúna mín ki'ínoh an mi keeñukin Paamudii, Kolkat, dú meyoht dii, dú yee!

15

Kedik na toytaagari

Yéesu tíkka ga an:

¹ - Mi yëri en kedik-biiñkii kukayohkii, ee Paamboo yëri en yii líni kedik-biiñkiida. ² Koykaa jok garoo, ee límbii tóoh, ya hayka kigú'. Wayee koykaa lím towaa, ya hayka kipaas bi set doonaa ka wëñ da kilím. ³ Dú nak, dú sétíruunun haat ndaga iñcii mi jëgí'túuda.

⁴ Enat naroo wínoo fodii dii mi en narúu wínooda. Fodaa daa koy kedik, ka jokukkii ga kedikkaa, ka haŋka doŋ, ka mínoo kilím towuda, dú ban, dú madan fodaama binaa dú enndii wínoo naroonaa.

⁵ Mi yëri en kedik-biiñkii, dú bërí en toytii. Baa en wínoo naroo ee mi en wínoo narida man na kedikkaa lím towu tiyewin; wayee dú enndii naroonaa dú mínoo dara kitum. ⁶ Baa enndii naroo wínoonaa, hay kijafu ga fooh fodii toy tiyowuu, ta súb. Lëehíraa, ta nëgírohu, ta jafu ga kiwii, ta aaw kitak.

⁷ Binaa d'ú en wíinoo naroo ee wo'eenciigoo yégís ga d'uuycúunaa, kíimat i'naa nebp'úu, d'ú hayyi ki'onu. ⁸ I'naa en ndam ga Paammbooda w'eri en an d'ú man na kedikkaa lím towu tiyewin ee i'naama y'eri teewohan an d'ú bit'eelibeeroo. ⁹ Fodaa daa Paammboo waa'tooda, mi ban mi waa'túuda. D'ekat ga kiwaarohkii mi tee'p'úuda. ¹⁰ Binaa d'ú am i'ncii mi nakk'úd'anaa, d'ú hay kid'ek ga kiwaarohkii mi tee'p'úuda, fodaa daa mi abee i'naa Paammboo nakeeroo ee mi yii d'ekka ga kiwaarohkii ya tee'p'ooda.

¹¹ Mi wo''úu i'ncuma doonaa keeñ-soosii en narooda en gar'úu ee d'ú líif na keeñ-soos. ¹² I'ncii yii y'eri mi nakk'úu: Waarohat ga d'ikaantir'úu fodii dii mi waa'túuda. ¹³ Laakkii kiwaarohkaa yak bi le' ga ki'onoh kumuunfu ndaga b'ifiliifu. ¹⁴ D'ú b'ifiliiroo binaa d'ú tum i'ncii mi nakk'úd'anaa. ¹⁵ Mi baysisoor'úu ga teekii s'urga, ndaga s'urga ínohoo dara ga i'naa ha'-kaanci tumi. Mi bayy'úu ga teekii filii, ndaga mi oninnd'úu ki'ínoh b'eeb i'naa mi bewoh ga Paammbooda. ¹⁶ Enndii d'ú b'eri tanndoo, wayee mi, mi tannd'úu. Mi fallar'úu, mi wossar'úu d'ú ka' ee d'ú tum fodii kedikkaa lími towu, towutaa leehoo. K'eri tahan bi b'eeb i'naa d'ú kíim Paamudii ga teekiigoonaa, ya hayy'úuri ki'on. ¹⁷ I'ncii mi nakk'úuda y'eri en kiwaaroh ga d'ikaantir'úu.

Bu-eld'una hay kisagu buwaa g'em ga Yee-suda

¹⁸ Yeesu t'ikka ga an:

- Binaa bu-ældúna sagussúunaa, ínohat an ba saginndoo balaa dúnaa. ¹⁹ Enee an d'ú bok ga äldúnanaa, eneenaa äldúna hayyúu kiwaa' ndaga ya waarin i'naa en yuuci. Wayee d'ú, d'ú bokkii ga äldúna. Mi, mi tanukinndúu ga d'uuyba. Këri tah bu-ældúna sa'ngúu. ²⁰ Niindísukat i'ni mi wo'eerúufa: «Súrga w'ënoo kilaak solu ha'-kaanci». En an mi, ba hatalinndoo ga kipesaa, d'ú ban, ba hayyúu kihatal ga kipes. En an ba abin i'ni mi j'ëgírohdanaa, ba hay ki'am i'naa d'ú yahba kij'ëgí'da ban. ²¹ Mi hay kitah, ba tíkkúu i'ncuma tóoh ndaga ba ínohoo bii wossoofa. ²² Enee an mi hayyii, enee an mi wo''ii nabanaa, eneenaa baakaa' tíkkoo gaba. Wayee diima, baakaa'ci-gaba laakoo lay. ²³ Baa sa'ngoonaa, sagin Paamboo ban. ²⁴ Enee an mi tummbii ga d'uuyba i'naa ken mosoo kitumaa, eneenaa ba, baakaa' tíkkoo gaba. Wayee diima, ba hotin i'ncii mi tumfa, ee ba saginndú, mi na Paamboo. ²⁵ Wayee i'naama laakin ee fodaama i'ni yii bídu ga Këyítfaa Waasaa Móyúisfa matin: «Ba saginndoo ee ba tíkkiika ga fen.»

²⁶ Mi hayyúu kiwosoh ga teekii Paamudii baa amdohanndúu. Yëri en Helaa teewohi kayoh ee kúlkoh ga Paamudiida. Ya hayaa, ya hay kiseedi' i'naa aaw garoo. ²⁷ Ee d'ú ban, d'ú hay ki'en seediroo ndaga d'ú enee naroo aboh ga dalaaraa.

16

¹ Yéesu tíkissa ga an:

- Mi wo'inndúu iñuma doonaa d'ú foñoo ngëmiigarúu. ² D'ú hay kikaalu ga jaanguciigaruu*. Ee sah wahtu waa hay, waa buwaa apanndúuda foonfan an ba en na kijaamuk Kooh ga iñaama. ³ Iñaama ba hayyi kitum ndaga ba ínohoo ken garíi, enndii mi enndii Paamudii. ⁴ Mi wo''úu iñuma diima doonaa wahtaama le'aa, d'ú niindisuk an mi wo'eer-arúuka.

Iñcaa Helaa yisela'í'yaa yah kitumda

Yéesu baatta ga wo''a tēelíbéecaagari an:

- Iñuma mi wo''iirúuri ga wii d'ú dal narooda ndaga lak mi enee narúu. ⁵ Diimada mi yii yah ga baa wossooda ee yínoo garúu meekissiiroo an: «fu yah gada?». ⁶ Keeñjúu leehin tak ndaga iñii mi yéegallúuda. ⁷ Moona mi wo''úu kayoh: iñaa gën garúu wërí en mi ka'. En ki'ena, mi ka'tiina, baa yahhúu ki'amdohda hayoo. Wayee binaa mi karaa nak, mi hayyúuri kiwosoh. ⁸ Ee binaa ya hayaa, ya hay kibúl bu-eldúna ga iñaa en baakaa', ga iñaa en kijúb na ga iñaa en ki'atti'kaa Koohda. ⁹ Ya hayba kibúl ga an ba baa ga baakaa' wiyaak ndaga dii ba gëmbii garooda. ¹⁰ Ya hayba kibúl ga an mi bo' yijúwí' ndaga dii mi yii yah ga Paamudii ee d'ú hotsisanndiirooda. ¹¹ Ya hayba kibúl ga an Kooh yërí laak ki'atti' ndaga ga dii yii tík yah ga ëldúna atti'uunun kumëëñí'da.

¹² Mi lís kitesoh enaama ciyewin caa mi jombúu kiwo', wayee d'ú hatinooca diima.

* **16:2** 16: 2 Jaanguciigaruu Yéesu wo' jaangu-yaawúu'caa waama.

13 Binaa Helaa teewohi kayohda hayaa, ya hayyúu kiníi' ga tóoh iñaa en kayoh. En ki'ena, iñcaa ya yah kiwo'da meyohanndii gari, wayee ya wo'anndúu béeb iñcaa ya keloh ga Paamudiida ee ya hayyúu kiyéegal iñcaa yah kilaak ga fikíida. ¹⁴ Ya hay kiteewoh ndamii mi laakda ndaga ya bewan ga iñaa mi laak, ya yéegallúuri. ¹⁵ Béeb iñaa Paamudii laak, yuuroo. Kéri tah mi wo''úu an Helaa yise-la'í'ya bewan ga iñaa mi laak, ya yéegallúuri.

Keeñcaa tëelíbéecaa hay kileeh ee ca hay kimëejoh kisoos

¹⁶ Yéesu wo'issa tëelíbéecaagari an:

- Tesin ga jutuut d'ú hotsanndiuroo, ee t'ík ga jutuutaa d'ú hayyoo kihotis.

¹⁷ Ga tëelíbéecaagari, laakka ba dalu kiwo' ga díkaantíba an:

- Ya waa'tuu ya kiwo' duma an: «Tessin ga jutuut d'ú hotsisanndiuroo ee t'ík ga jutuutaa d'ú hayyoo kihotis?» Ee ban ya wo'in an: «Mi yii yah ga Paamudii.» ¹⁸ Ba t'íkissa ga an:

«Jutuutaa ya wo' waama, wa ya? Inii ya waa' kiwo'da daal bo' ínohoori.»

¹⁹ Yéesu ínohha an ba waa'ti kimeekis, ya wo''aba an:

- D'ú bii meekisoh ga díkaantirúu kiwaa' ki'ínoh inii mi wo' an: «Tessin ga jutuut d'ú hotsanndiuroo ee t'ík ga jutuutaa d'ú hayyoo kihotis.» ²⁰ Kayoh-kayohda mi wo''úuka, d'ú hay kikoduk, d'ú fiipohi, wayee bu-ëldúna yah kinebluku. D'ú, keeñjúu hay kileeh

tak, wayee keeñ-leehaama hay kisúpítuk keeñ-soos. ²¹ Beti en na kilaak kowaa keeñci leehi hen tak ndaga lak wahtu ki'en ga coonu le'in gari. Wayee binaa ya laak kowaa, ya dal ki'aluk mesiklaatcaa ndaga lak keeñci soosin ga daa ya haydohin bo'-súusúus ëldúnada. ²² Dú ñan, dii d'ú enaa dii watida, keeñnjúu leehin tak, wayee mi hayyúu kihotis, ee bëriinaa, keeñnjúu hay kisoos seb. Keeñ-soosaama, ken mínanndiwa kinaas garúu.

²³ Besaama hay bëriinaa, d'ú meekisissooroo dara. Kayoh-kayohda mi wo''úuka, béeb iña d'ú kím Paamudii ga teekiigoonaa, ya hayyúuri ki'on. ²⁴ Bi diima, d'ú kímmbii dara ga teekiigoo. Kíimat ee d'ú hay ki'onu, en ñanaa d'ú líif na keeñ-soos.

Yéesu laakin ndam ga ñook ëldúna

Lëehí'ta Yéesu wo''a tëelíbéecaa an:

²⁵ - Iñcuma tóohca mi wo''úuca ga liiwuk. Wahtu waa hay, waa mi wo'sanndii narúu ga liiwuk, wayee mi yah narúu kiwo' bi lee' lañ ga iña aaw ga Paamudii. ²⁶ Besaama hay bëriinaa, d'ú yah kikiim Paamudii ga teekiigoo. Ee mi wo''iirúu man mi yahhúu kikiimi' Paamudii. ²⁷ En ki'ena, Paamudii ga kihafci waarinndúu ndaga d'ú waarinndoo ee d'ú gëmin an mi meyoh gari. ²⁸ Mi meyoh ga Paamudii mi hayin ëldúna. Diimada, mi yii meyoh ëldúna, mi yee ga Paamudii.

²⁹ Tëelíbéecaagari dallari kiwo' an:

- Malka, fu yii wo' naríi bi lee' kimma, diima fu liiwukissii. ³⁰ Dí hotin kimma an soolukkii

fu meekisu iñaa bo'-súusúus halaat ga helci. En ki'ena, fu ínohin iñaa en tóoh. Kërí tah dí gëmin an fu meyhoh ga Kooh.

³¹ Yéesu taassaba an:

- Kon dú gëmin kimmane? ³² Wahtii deeyin, ee wa weema sah, wii dú yah kitasaarukoh, yaa en béeb yee ga kotci, dú foñnjoo hañngoo. Wayee mi tessii hañngoo ndaga Paamudii yii naroo. ³³ Mi wo'inndúu iñuma doonaa dú laak jamaa meyhoh garoo. Dú hay kilaak coonu ciyaak ga ëldúna, wayee guu'guulukat ndaga mi laakin ndam ga dook ëldúna.

17

Yéesu kíimmba Kooh

¹ Ga waa Yéesu lëehí'ta kiwo' fodaama, ya taaginukka dook-Kooh, ya wo''a an:

- Paamudii wahtii le'in. Teewohaa ndamii Kowukiigaraa, en danaa Kowukii ban teewoh ndamiigaraa. ² Ndaga fu oninndi dooli ga dook buwii béebba, doonaa béeb buwii fu tík ga yahcida ya onba kipeskaa leehoo taa'da. ³ Kipeskaa leehoo taa'da kërí en an ba ínohhaa, fu yii fu doñ fu en Koohyii yukayohyiida ee ba ínoh Yéesu Kiristaa, yii fu wosda. ⁴ Mi teewohin ndamiigaraa ga ëldúnada, ee mi lëehdín lëgëyaa fu ereeroo kitumda. ⁵ Diimada nak, Paamudii, eraaroo ndam ga yahaafu, waa mi laakee ga yahaafu lakanaa ëldúna sakussii duumda.

Yéesu kíimi'ta tēelíbéecaagari Kooh

Yéesu tíkka ga an:

⁶ - Buwii fu bewoh ga bu-ëldúna, fu tíkkaba ga yahhooda, mi ínohlukohinba teekiigaraa. Ba enee buufu, fu tíkkaba ga yahhoo, ee ba abin wo'eenfu. ⁷ Ba ínohin diima an iñaa fu oninndoo tooh meyoh garaa. ⁸ Wo'eencaa fu ereerooda, en ki'ena mi erinbaca ee ba te'inca. Wóorinba píŋ an mi kúlkoh garaa ee ba gëmin an fu yërí wossoo.

⁹ Mi kíimi'ba. Mi kíimi'tii bu-ëldúna, wayee mi kíimi' buwii fu tík ga yahhooda, ndaga buufu. ¹⁰ Béeë iñaa mi laak, yuufu ee béeë iñaa fu laak, yuuroo, ee ndamii mi laakda hotukin gaba. ¹¹ Mi bokissii ga bu-ëldúna, wayee ba, ba bii ga ëldúna, ee mi, mi yii hay garaa. Paamudii yisela'í'yii, somaaba na doolum teekumgaraa, wum fu e'tooda, doonaa ba en wínoo fodii dii mi naraa du en wínooda. ¹² Ga waa mi en naba ga ëldúnada, mi someeba na dooliigoo en ga teekiigaraada, teekii fu onndooda. Mi níirin buwii fu onndooda ee yíinoo gaba múuycii, enndii yaa jomee kisaŋku'danaa. Fodaama iñaa Këyítfaa wo'eeda matta. ¹³ Ee diimada, mi yii boyuk garaa. Iñcuma mi wo'ca, waa mi yii lís ki'en ga ëldúna, doonaa mi líifí'ba na keeñ wisóosi', wii meyoh garooda. ¹⁴ Mi erinba wo'eenciigaraa ee bu-ëldúna saguununba, ndaga ba bokkii ga ëldúna, fodii dii mi ban mi bokkii ga ëldúnada. ¹⁵ Mi kíimmbiiraa fu bewohba ëldúna, wayee mi kíimmbaa fu músalba ga Seytaani. ¹⁶ Ba bokkii ga ëldúna fodii dii mi ban, mi bokkii ga ëldúnada. ¹⁷ Sokaa kayohfiigaraa ga keeñciigaba doonaa ba eroh hafba garaa.

Wo'eeniigaraa wërí en kayoh. ¹⁸ Fodii dii fu woseeroo ga ëldúnada, mi ban mi wosba fodaama. ¹⁹ Bërí tah mi eroh haffoo garaa bi matin sëk, doonaa ba eroh haffa garaa ndaga kayohfi.

²⁰ Mi kíimi'tii donj tëelíbéeciigoo wati, wayee mi kíimfin ban bi ga buwaa yah garoo kigëm ndaga wo'eencaagabada. ²¹ Paamudii, mi kíim doonaa béeb en wíinoo. Ba enat wíinoo naruu fodii dii fu en wíinoo naroo ee mi en wíinoo naraada. Ba enat wíinoo doonaa bu-ëldúna gëm an fu yëri wossoo. ²² Mi erinba ndamii fu e'tooda, doonaa ba en wíinoo fodii dii fu en wíinooda. ²³ Mi en ga duuyba fodii dii fu en ga duuycooda, doonaa ba en wíinoo sejis, en danaa bu-ëldúna ínoh an fu yëri wossoo ee fu waarinba fodii dii fu waa'tooda.

²⁴ Paamudii, mi waa' daa mi yahda, buwii fu onndooda, ba en daama ban naroo, en danaa ba hot ndamii mi laakda, wii fu e'tooda. Ndaga fu waarinndoo balaa ëldúna sakunaa. ²⁵ Paamudii, fu yii fu júwinda, bu-ëldúna ínohsoora, wayee mi, mi ínohinndaa. Buwii bii nak ínohuunun an fu yëri wossoo. ²⁶ Mi oninba ki'ínohhaa ee mi hayyaa kibaat ki'ínohlukoh gaba, en danaa, kiwaa'kiigaraa narooda le' bi gaba ee mi ga kihaffoo, mi en ga duuyba.

18

Yéesu abussa
(*Mëccëe 26: 47-56; Marka 14: 43-50;*
Lúkkaa 22: 47-53)

¹ Yéesu kíimmba Kooh fodaama bi ya lée-hí'ta, ya koolukka na tēelíbéecaagari, ba ka'ta bakaa húlúwaa Sederon hanoh gaada. Daama laakeera yoon-dēraa en da, ya aassa da na tēelíbéecaagari. ² Yúdaa ban, yaa yahhi kitoonda lak ínohin dekataama ndaga Yéesu yewineera kika' daama, ya na tēelíbéecaagari. ³ Yúdaa nak ka'ta da, taam na bisoldaa' na bibo' ga buwaa watuki ga Kaanfaa Koohda, baa sarahohcaa na Fērisiyeencaa ebilee ba taam narida. Ba bayya ga yahba lúsee-kiwii, lampu, na kalaɓ. ⁴ Lak Yéesu ínohin iñaa yahhi kidalɓa, ya hídohneera naba, meekissaba an:

- Dú raas ba?

⁵ Ba taassari an:

- Dí raas Yéesu Nasareet!

Yéesu wo''aba an:

- Mi yēri en* Yéesu!

Wiima lak Yúdaa yii toon Yéesuda, yeema tuukka ban na soldaa'cii. ⁶ Daa Yéesu wo'eeba an «Mi yēri», ba sooffa fenoo, keenussa kakay.

⁷ Yéesu meekisissaba an:

- Dú raasba?

Ba taassa an:

- Dí raas Yéesu Nasareet!

⁸ Yéesu wo''aba an:

- Mi wo'inndúu an mi yēri. En lak dú raassoonaa ísat buwii bii ba yee.

⁹ Iñaa laakka ee fodaama iñaa Yéesu wo'eeda matta. Ya wo'ee an: «Buba, yíinoo ga buwii fu tik ga yahhooda san'ku''ii.» ¹⁰ Simoŋ-Pee', lak bayin kalaɓ, ya d'ollafa, típpafa

* **18:5** 18: 5 Mi yēri en Diima, Yéesu eroh teekaa Kooh, Elohim. Malkat 8: 24, 56.

súrgaa ha'-kaadaa sarahohcaa, gú'ta nofaa ñaabaa. Súrgaama teeksee Malkus. ¹¹ Yéesu dalla kiwo' Pee' an:

- Íkaa kalabfiigaraa ga huuwii. Kaas-coonii Paamudii e'tooda mi jommbiwa ki'an hene?

Yéesu bayussa kaan Aan

¹² Waa ennda da, soldaa'caa na yaa kuliyuk gabaða na buwaa yaawúu'caa watuki Kaanfaa Kooħda, abussa Yéesu, pokussari. ¹³ Ba deβpari kibay kaan Aan†. Aan yaama yeri en payam Kayif. Kayif nak, kiisci laakki lak yeri en ha'-kaadaa sarahohcaa. ¹⁴ Kayif yaama nak, yeri onee yaawúu'caa hel, wo''aba an inaa genda yeri en an bo' yinoo kani' beeb kulkii.

Pee' taasukka Yéesu

(Mëccëe 26: 69-70; Marka 14: 66-68; Lúkkaa 22: 55-57)

¹⁵ Simoŋ-Pee' na bo' yiliis ga teelibeeca taabukussa Yéesu. Teelibeenaama, ha'-kaadaa sarahohcaa inoheerari kerí tah ya minnda ki'aas na Yéesu hetaa kaanfaa ha'-kaadaa sarahohcaa. ¹⁶ Wayee Pee' tessa ga foh ga yahaa hal-kaadaa. Waa ennda da, teelibeenaama ha'-kaadaa sarahohcaa inohinda, meycá, ka'ta ga betifaa tuukee daama kiwatuk hal-kaadaada, ya saawalla nari, ya ekka Pee' duuy. ¹⁷ Súrgaa yibetiyya yaama tuukee kiwatuk hal-kaadaada dalla kimeekis Pee' an:

- Fu ban, fu bokkii ga teelibeecii bii yiine?

† **18:13** 18: 13 Aan yeri enee ha'-kaadaa sarahohcaa balaa Kayif bewanaa. Kerí tah ya lissa ki'onu cee' ga inaa.

Pee' taassari an:

- Ó'óo, mi bokkii ga de!

¹⁸ Wiima lak Kooh soosin, kəri tah sùrgacaa na buwaa watuki Kaanfaa Kooh ensee daamada fetussa kiwii, baa yoonuk. Pee' enee daama naba, yaa yoonuk ban.

*Ha'-kaadaa sarahohcaa meekissa Yéesu
(Méccée 26: 59-66; Marka 14: 55-64;
Lúkkaa 22: 66-71)*

¹⁹ Ha'-kaadaa sarahohcaa meekissa Yéesu ga loo tëelíbéecaagari na ga loo jégírohaagari.

²⁰ Yéesu taassari an:

- Mi wo'ee hen ga fíkii bééβ. Besoo bes mi jégírohee ga dūuy jaangu-yaawúu'caa na ga dūuy Kaanfaa Kooh, ga daa yaawúu'caa bééβ hídohohseedá. Mi mosoo kidaakuk mi wo' yen.

²¹ Kon fu meekisoo ya ga iñaama? Meekisaa buwaa súkúrukeerooda iña mi wo' bada. Ba ga kihaffa, ba ínohin dijófi' iña mi, mi wo' da.

²² Daa Yéesu wo'ee iñaama, yínoo ga buwaa watuki Kaanfaa Kooh ee ensee daamada leŋn-gari pa', wo'ari an:

- Fu lofan sarahohii yiyaakyii fodumane?

²³ Yéesu taassari an:

- En lak wo'eeniigoo júβpiinaa, wo'aa iña júβpii gada. Wayee en an iñii mi wo' da júwinaa fu feekohhoo ya?

²⁴ Waa ennda da, Aan nakohha Yéesu bayu, na baŋcaa ga yahcaa, ga Kayíf, ha'-kaadaa sarahohcaa.

Pee' taasukissa Yéesu

²⁵ Wiima lak Simoŋ-Pee' yii lís diima, yii yoonuk, laakka baa wo''i an:

- Fu ßan, fu bokkii ga t eel ib eeca  aa yaa-
mane?

Wayee Pee' taasukka an:

- M uk, mi bokkii ga.

²⁶ Wiima ßan, ga s urgacaa ha'-kaadaa sara-
hohcaa, laakka ga y inoo ee bokoh na  aa Pee'
g uree nofaada. Ya wo''a Pee' an:

- Mi hot eer iraa nari ga d uuy yoon-d eraane?

²⁷ Pee' dalla kitaasukis. Ya yaa l ehi' kiwo'
rek, laakka siik-pabaa kon.

Y esu bayussa ga f ikii P laat

*(M ecc e 27: 1-2,11-14; Marka 15: 1-5;
L ukka 23: 1-5)*

²⁸ L ehi'ta,  uwaa kuliyuk ga yaaw u'caada
 ewohussa Y esu ga Kayif,  a bayyari kaanfaa
g wern e'  u-Room. Enee ga k im cuut.  a
ga kihaffa,  a aassii d uuy kaanfaa doonaa, ga
i naa baahaaga a nakohda,  a l iwoo ee  a m n
kibok ga hewaa feetaa Paakaaga a. ²⁹ I naama
tah, P laat, g wern eraa nammba kimey gaba
ga fooh, meekissaba an:

- Bii yii, i ni d u yabohhida, ya ya?

³⁰  a taassari an:

- Ya en er i tumoh-kofeelaa, d i haydohoori
garaa.

³¹ P laat wo''aba an:

- Bayatti, d u atti''i na kihaff u, ga dii Waasi-
igar u nakohda.

Wayee yaaw u'caa loffari an:

- D i onussii ki'atti'  o' kikaan!

³² I naama laakka ee fodaama i naa Y esu
wo'ee ga loo daa kikaankaagari yah ki-
mand a jomee da kilaak. Ya y egalohee daa

kikaankaagari yah kimanda. ³³ Waa ennda da, Pílaat boyukka duuy kaanfaa, ya baylukka Yéesu. Ya meekissari an:

- An fu yëri en buurii yaawúu'ciine?

³⁴ Yéesu taassari an:

- Innum fu wo' yuma, fu yëri halaati' haffu kanoo fiibo' biliis bëri wo''aaka garoo?

³⁵ Pílaat loffari an:

- Mine, mi nam ki'en yaawúure? Heetiigaraa na sarahohcii biyaakbaa bëri kalaami''aa garoo. Fu, fu tum ya?

³⁶ Yéesu taassari an:

- Nguuriigoo enndii nguu' ëldúnanii wii. Binaa nguuriigoo enee nguu' ëldúnanii wiinaa, eneenaa súrgaciigoo hay kiheñohu doonaa mi tiksoo ga yah buwii kuliyuk ga yaawúu'ciida. Wayee ó'óo, nguuriigoo enndii nguu' dii, ga ëldúna.

³⁷ Pílaat dallari kimeekis an:

- Kon fu inñii buu'?

Yéesu taassari an:

- Fu yii wo'ka: mi inñii buu'. Ee inñii tahhoo kilímu ee mi hayin ëldúnada wëri en kiseedi' kayohfii. Béeb baa bokin ga kayohfii, súkúruk wo'eenndoo.

³⁸ Pílaat wo''ari an:

- Kayoh, fa ya?

Yéesu atti'ussa kikaan

(Méccée 27: 15-31; Marka 15: 6-20; Lúkkaa 23: 13-25)

Waa ennda da, Pílaat meyissa ga yaawúu'-caa ga fooh, ya wo''aba an:

- Mi ga kihaffoo, mi hottii ga bii yii enaama yíinoo yaa cal ki'atti'u kikaan. ³⁹ Diima nak,

waa enin baah garúu, ga hew Paakaa en béeb mi lëgísi'túu bo' yínoo ga kasu, d'ú waa' mi lëgísi'túu buurii yaawúu'ciine?

⁴⁰ Daama, ba enissa kifiip didóolí' an:

- Ó'óo, hanat ki'en yuma, dí waa' Barabaas!
Barabaas yaama enee tumoh-kofeel yiyaak.

19

¹ Waa ennda dfa, Pílaat nakohha Yéesu bewu, ya bayu, ya rípu na ngee'. ² Soldaa'caa tíki'ta Yéesu ga haffa ínaa man na fodii baanu-buu' ee terohu na lúp. Ba ekkari kúltí fiyo'oh* cor. ³ Ba deeyca garinaa, ba kēñdiri an:

- Pesa, buurii yaawúu'cii!

Tíkka ga ba baa feekki.

⁴ Pílaat meyissa fooh, wo''a yaawúu'caa an:

- Súkúrukat! Mi hayyúuri kihaydohi fooh doonaa d'ú ínoh an mi hottii ga bii yii enaama yínoo yaa cal ki'atti'u kikaan.

⁵ Yéesu dalla kimey fooh, bayin ga hafa baanaa hēwrohu na lúpda ee ya ekukin kúltí-faa fiyo'ohfaa. Pílaat wo''aba an:

- Buum yooma!

⁶ Ee daa sarahohcaa biyaakbaa na buwaa watuki Kaanfaa Kooh hotee Yéesu rek, ba baa fiip an:

- Daayaari ga kuraa! Daayaari ga kuraa!

Pílaat taassaba an:

* **19:2** 19: 2 Kúltífaa fiyo'ohfaama hēwrohu na píis wiléekí--dooli, ee man na caa buu'caa na buwaa biyaakbaa bërí laakfa ki'ekuk.

- Bayatti, d'ú daayci ga kuraa na kihaffúu, ndaga mi, mi hottii gari enaama yíinoo yaa cal ya atti'u kikaan.

⁷ Yaawúu'caa loffari an:

- Dí, dí laakin waas, ee ga ińaa waasiima nakohda, ya jom ki'apu hen ndaga ya tík hafci Kowu Kooh.

⁸ Daa Pílaat kelohee wo'eencaa caama, ya wěńja da kitiit. ⁹ Ya boyukka d'uuy kaanfaa, ya meekissa Yéesu an:

- Fu kúlkoh gada?

Wayee Yéesu taassiiri hen sah.

¹⁰ Waa ennda da, Pílaat wo''ari an:

- Fu saŋ naroo kiwo'e? Hanaa fu ínohoo an mi míninndaa ki'íis fu yee, ee ban mi míninndaa kidaayluk ga kuraa?

¹¹ Yéesu taassari an:

- Fu mínalooroo dara enndii an Kooh yéri onndaakanaa. Kéri tah baa tíkkoo ga yahfuda yéri wěńjaa kiyéki' baakaa'.

¹² Ga dekataama, Pílaat yaa heel ki'íis Yéesu, wayee yaawúu'caa baa fiip didóolí' an:

- Binaa fu íis bii yii rekaa fu enndii filiimun buu' Sesaa'. Baa tík hafci buu' béeb, lak sagohin na buu' Sesaa'.

¹³ Daa Pílaat kelohee wo'eencaama, ya meydohha Yéesu fooh, ya yuńga ga bagaa ya yugohi ki'atti'da, ga dekataa tawahu na atoh ciyaak ee wo'si ga ki'Ebërée "Gabata"†.

† **19:13** 19: 13 Teekaa dekataama wéri en «dekat wikéri' dook» ga ki'Arameyee.

14 Besaa bëríi enee besaa goonataa Paakaa‡ yaawúu'caa, ee enee ga bak mídí. Pílaat wo''a yaawúu'caa an:

- Buurumgarúu yooma!

15 Wayee baa fiip didóolí' an:

- Ya kaanat, ya kaanat! Daayaari ga kuraa!

Pílaat wo''aḅa an:

- Buuriigarúu, mi daayatti ga kuraane?

Sarahohcaa biyaakḅaa taasussa Pílaat an:

- Dí laak buu' yíinoo kep ee yërí en buu' Sesaa'.

16 Waa ennda ḁa, Pílaat tíkka Yéesu ga yahḅa ba daayneeri ga kuraa .

Yéesu daayussa ga kuraa

(Mëccëe 27: 32-44; Marka 15: 21-32; Lúkkaa 23: 26-43)

Soldaa'caa abussa Yéesu ba baa yah nari.

17 Yéesu koorukka kuraanaagari na kihafci, meycā teeraa kiyah ḁekataa teeku Loon-haf ee wërí en ga ki'Ebërëe Golgotaa. 18 Daama soldaa'caa daayussa Yéesu ga kuraanaa. Ba daayca ḅan ḅo' ḅanak biliis ga yahaaci, yaa en béeb ga Kuraa: yii hanohhari yah-ñaam, yíinoo hanohhari yah-seḅ. Yéesu ennda ga le'naa.

19 Pílaat bínlukka yen ga kuhaanga, ja daayussa ga ḁook kuraanaa Yéesu. Inñii yii yërí bínsee ga:

«Yéesu Nasareet, buurii yaawúu'cii.» 20 Inñaa bídu ga kuhaan-gakaada, yaawúu' biyewin jagussawa ndaga

‡ **19:14** 19: 14 Bescaa yaawúu'caa dali ga noh-soos. Dii, besaa waayukii Paakii aboh noh-soosaa arsamisaa bi ga noh-soosaa ëljúmaa Yéesu daayohseedā.

dekataa waama Yéesu daayohu ga kuraada enee ga yahaa teeraa, ee lak kaahay cëri bínsee ga kuhaangakaa: ki'Ebërëe, kiLaten na kiGerek. ²¹ Sarahoh-yaawúu'caa biyaakbaa wo'ussa Pílaat an:

- Kaa íis iñaa yaama bídu an «buurii yaawúu'cii», wayee bínsat an: «bii yii wo' an: Mi yëri en buurii yaawúu'cii.»

²² Pílaat loffaba an:

- Iñaa mi bínfa, mi bídinndi.

²³ Ga waa soldaa'caa lëehírussa kidaay Yéesu ga kuraanaa, ba beɓpa kúltícaagari warohussaca kom cinikiis, soldaaraa en béeb beɓpa kom wínoo. Lëehí'ta ba beɓpa kúltífaagari fiyaakfaa ya tíki ga dookfa. Fa ñëekírussii hen ee fa en píis wínoo, aboh dook bi ga kakay. ²⁴ Ba wo''a ga díkaantíba an:

- 'Du hanatfa kida', du yíphat tudoo' ki'ínoh baa laakanfaa.

Iñaama laakka ee fodaama iñaa Këyítfaa wo'eeda matta. Fa wo'ee an: «Ba warohha kúltícaagoo, ba yíphaha tudoo' ga kúltífaagoo fiyaakfaa.» Ee iñaama deɓ yëri soldaa'caatum.

²⁵ Eew Yéesu, ya na këmëenjkíci yibeti na Mëri, beti Kelewopaas na Mëri-Malleen, tuuksee ga yahaa kuraanaa Yéesu. ²⁶ Daa Yéesu hotee eeci, ee tëlíbéenaagari ya keeñukfa tuukin ga yahaa yaama, ya wo''a eeci an: «Betifi, kowukumgaraa kooma.» ²⁷ Lëehí'ta ya wo''a tëlíbéenaa an: «Eefu yooma». Aboh ga besaa bëríi, tëlíbéenaa yaama haydohha Mariyaama ya dëk nari ga kaanci.

Kikaankaa Yéesu
(*Mëccëe 27: 45-56*)

²⁸ Waa ennda ða, lak Yéesu ínohin an tóoh matin kimma, ya wo''a an:

- Mi pílin.

Fodaama iñaa bídu ga Këyítfaada matta.

²⁹ Laakeera daama kujataakaa líifin muut na biiñaa piriikin. Soldaa'caa ðewussa eposaa ða ñoon ga biniiga', ða maanngawa ga dooraa meyoh ga kedikkaa wo'u Isoop, ða tobinndawa ga kúuwkaa Yéesu. ³⁰ Daa Yéesu ðuuyee ga biiñaa wipiriiki'waa, ya wo''a an:

- Tóoh matin.

Lëehí'ta ya feekka haf, kaannda.

Hëbúusaa Yéesu gúlussa na núb

³¹ Wiima lak yaawú'caa ðaa ga besaa waayukaa Sabat. Ba waaréeríi Sabataama laak faraafcaa ga kuraacaa. Wëñaa ga Sabataa waayuku waama yakeera lool gaba§. Ba dalla kika' ga Pílaat ða kíimmbari, kotcaa ðuwaa daayu ga kuraada weelu ee faraafcaa yóoskíru. ³² Waa ennda ða soldaa'caa hayussa ga ðuwaa daayu na Yéesu ga kuraada, ða weella kotcaa yaa ða ðeð gari kile'da, ða paaffa ga yukanakyyaa. ³³ Daa ða le'ee ga Yéesu, ða weellii kotcaagari, ndaga ða hotta an ya kaanin kumëeñí'. ³⁴ Wayee laakka ga soldaa'caa yínoo yaa gúl hëbúusaa Yéesu na núb. Ga saasi ñíf na músú caa soon ga gaañaa. ³⁵ Bii seedi' iñii yiida tík hasci ga hen ee iñii ya seedi'da kayoh. Ya ga kihafci, ya ínohin an

§ **19:31** 19: 31 Sabataamaa na feetaa Paakaa yaawú'caa cëri bok bes.

iñaa ya wo'da kayoh. Ya seedi'inka doonaa dú ban, dú gëm. ³⁶ Iñaama laakka ee fodaama iñii bídu ga Këyítfaada matta. Bídu ga an: «Wíinoo ga yohcaagari weelsanndii.» ³⁷ Ee laakin ban daa bídu diliis ga Këyítfaa an: «Ba hay kimalaki ga baa ba gúlee hëbúusaagarida.»

Yéesu ekussa ga loyaagari

³⁸ Waa ennda da, Yoseef yaa dëk teeraa Arimateeda, kiimmba Pílaat ya onndi kibeβ faraaffaa Yéesu. Yoseef enee tēelibée Yéesu, wayee ya daakukeeka hen, ndaga ya niikee buwaa kuliyuk ga yaawú'caada. Pílaat onndari ya beβ faraaffaa. Ya dalla kihay, ya beβpa faraaffaa Yéesu. ³⁹ Níkodeem ban taammba na Yoseef. Níkodeem yaama yēri en baa karee ga Yéesu ga wek kisaawalnee narida. Ya baydohha iñaa le' kíloo cidaaŋkaahkaahay ga cúuraay mún waa hícowu míi' na alowees*. ⁴⁰ Ba banak, ba beβpa faraaffaa Yéesu. Ba múullafa na lēmíi, ba tumdohha ga cúuraayaa wi'éeñi'waama fodaa daa yaawú'caa tumi ba yah ki'ac faraaffanaa. ⁴¹ Ga yahaa dēkataa Yéesu daayohseedā, laakeera yoon-dēraa en daama. Ee ga dūuy yoon-dēraama laakeera loy wi'as waa yotu ga atoh, waa ken mosoo ga ki'eku. ⁴² Wiima, waa lak yaawú'caa ensee ga besaa waayukaa Sabat, ee ban loyaa deeyeera daama, ba ekka faraaffaa Yéesu ga.

* **19:39** 19: 39 Míi' na alowees Iñcaa heet cúuraaycaa meyoh ga kedik. 'Buwaa tumeeca ki'éeñi' kúlti wala dūuy túuy, na ban ki'éeñi' na ki'caak faraaf ga dūuy loy.

20

Loyaa en wibuucuuc

(Mëccëe 28: 1-18; Marka 16: 1-8; Lúkkaa 24: 1-12)

¹ Dímaasaa ga kímáa cuut, lak Kooh wíissii duum, Mërí-Malleen ka'ta loyaa Yéesu. Ya hotta atohaa lagohsee loyaada, nísuunun. ² Ya dalla ki'íisuk na jaa', yaa yah ga Simoᶒ-Pee' na tēelíbéenaa yíinoo Yéesu keeñukeeda. Ya wo''aba an:

- Ha'mudii bewohuunun ga loyaagari ee dí ínohoo ga daa ya bayuda.

³ Pee' bëtta na tēelíbéenaa yíinooyaa, baa fool kimalaknee loyaa. ⁴ Ba banak béeβba baa fool, wayee tēelíbéenaa yíinooyaa wēñnja Pee' kigaaw, ya dēbpa Pee' kile' loyaa. ⁵ Daa ya hēēβduk hen ya hotta lēmícaa faanuunun ga kakay, wayee ya aassii. ⁶ Simoᶒ-Pee' yaa taabee ga fenocida hannda kile'. Daa Pee' aas hen, hotta lēmícaa faanuunun kakay, ⁷ na lēmíinaa baanu'see ga hafaa Yéesuda. Lēmíinaama, lak atukohussii na cínoocaa, wa ponsee hen, faanussa haᶒ ga dēkat wínoo daama. ⁸ Waa ennda dā, tēelíbéenaa yíinoo yaa dēwee kile' loyaada hannda ki'aas ban. Ya hotta, ya gēmma. ⁹ [En ki'ena, ínaa Kēyítfaa yéegalohēe an Yéesu jomin kimílís ga buwaa kaaninda leeréeríi ga hafcaa tēelíbéecaa duum]. ¹⁰ Lēhí'ta tēelíbéecaa boykussa kaanba.

Yéesu feeñukka ga Mërí-Malleen

(Mëccëe 28: 9-10; Marka 16: 9-11)

¹¹ Mëri nak tuukka ga yahaa loyaa ga fooh, ya yaa koduk. Daa ya enee na kikodukda, ya híilla kihëebdúk loyaa, ¹² ya hotta malaaka ßanak ßaa ekkuunun kúltí ciyaanaaw ðer, yuguunun ga daa faraaffaa Yéesu faanseeda: yíinoo ga daa hafaa hanoheeda, yíinoo ga daa kotcaa hanoheeda. ¹³ Malaakacaa meekissari an:

- Betifi, fu koduk ya?

Ya taassaba an:

- Ba ßewin faraaffii Ha'mudiigoo ee mi ínohoo ga daa ßa faanndida.

¹⁴ Daa ya enee na kiwo' iñaama, ya heelukka, ya hotta Yéesu tuukin, wayee ya inohsohhiiri.

¹⁵ Yéesu meekissari an:

- Betifi, fu koduk ya? Fu raas ßa?

Mëri foongga an ßaa watuki yoon-dëraada yëri, ya wo''ari an:

- Kiyaakii, en lak fu yëri ßebpinaa, wo'aaroo ga daa fu faanndida, mi ka', mi koo'neeri.

¹⁶ Yéesu wo''ari an:

- Mërée!

Mëri méeñsukka, dalla kiwo' ga ki'Ebërëe an:

- Rabúní! (Wëri en Jëgírohii).

¹⁷ Yéesu wo''ari an:

- Kaa tëhdohhoo* ndaga mi ka'tii ðook ga Paamudii duum. Wayee kara, fu wo'nee tëelíbéecaagoo an mi yii yah ðook ga Paammboo, yii en Paambúuda, ga Koohyiigoo, yii en Koohyiigarúuda.

* **20:17** 20: 17 Kaa tëhdohhoo Laakin lëegísohcaa wo'u ga ðekataama an: «Kaa le' garoo».

18 Waa ennda da, Mëri-Malleen ka'ta ga tēelíbéecaa, wo''aba an:

- Mi hotin Ha'mudii!

Lēehí'ta ya béestí'taba ínaa Yéesu wo'eer-ida.

Yéesu feeñukka ga tēelíbéecagari

19 Ga noh-soosaa dímaasaa ya mílíseeda, tēelíbéecaa tēcukussa ga túuyaa ba hídíruko-heeda, ndaga ba niikee buwaa kuliyuk ga yaawúu'caada. Daama, Yéesu hayya, tuukka ga leelooba, kéñí'taba an:

- Jam namohat narúu!

20 Ga waa ya wo''a fodaama, ya teebpaba yahcaagari na hēbúusaagari. Keeña tēelíbéecaa soossa bi ndaga daa ba hotin Ha'mudiida.

21 Yéesu wo'issaba an:

- Jam namohat narúu! Fodii dii Paamudii wossooda, mi ban mi wossúuda.

22 Ga waa ya wo''a fodaama, ya fúrisa ga dookba, wo''aba an:

- Te'at Helii yisela'íyii. 23 Béeb buwaa dū bayalan baakaa'caagabada, ba hay kibayalu; wayee buwaa dū bayalanndii baakaa'caagabada, ba bayalsanndii.

Yéesu feeñukka ga Toomaa

24 Toomaa, yaa baysi Dídímda† ee ya bok ga apotaa'caa bidaaŋkaah na banakbaada, maaséeríi ga waa Yéesu hay gabada.

25 Tēelíbéecaa tesda wo'ussari an:

- Dí hotin Ha'mudii.

Wayee Toomaa loffaba an:

† 20:24 20: 24 Teekaa Dídímda wëri en «Sís, bo' banak»

- Enndii an mi tík kuhassoo ga mëegée-poontucaa ga yahcaagarida, ee mi jiiip jokondoo ga, mi ek yahhoo ga hëbúusaagarinaa, mi gëmoo.

²⁶ Tíkka ga bes ciyitnakaahay, tëelíbéecaa hídírukohissa ga ðuuy kaanfaa ee Toomaa enee naba. Lak halcaa tëcuunun wayee Yéesu hayya tuukka ga leelooba këñ'itaba an:

- Jam namohat narúu!

²⁷ Lëehí'ta, ya wo''a Toomaa an:

- Tíkka jokonjiigaraa, dii, ga yahciigoo, fu malak. Ekaa yahiiigaraa ga hëbúusiigoo. Íisaa kiwedi', fu gëm!

²⁸ Toomaa dalla kiwo' anee:

- Ha'mudiigoo ee Koohyiigoo!

²⁹ Yéesu wo''ari an:

- Dii fu hottooda tahhaa kigëm. 'Ba yewinin múu' buwii gëmin ee hotussiirooda!

³⁰ Yéesu tummba ga fíkíi tëelíbéecaagari kintaan ciyewin ciliis, caa bídussii ga Këyítfi fii. ³¹ Kíntaancii en ga Këyítfi fiida nak, ca bídu ga doonaa dú gëm an Yéesu yëri en Kiristaanii, Kowukii Kooh; ee dú gëm garinaa, dú hay kilaak kipes ga teekci.

21

Yéesu tummba kintaan ga kimbaal jën

¹ Ga waa iñaama paaffa, Yéesu feeñukissa tëelíbéecaagari ga seereenaa giyyaa

Tíbéeríyaat*. Ya feeñukeeba fodii dii: ² Simoŋ-Pee' na Toomaa yaa baysi Dídím† na Natanayeel yaa meyoh Kanaa ga gohaa Gélíléeda na towutaa Sebedee na tēelíbee Yéesu banak biliis ensee daa diinoo. ³ Simoŋ-Pee' wo''aba an:

- Mi yii yah kimbaalnee jën.

Ba taassari an:

- Dí ban dí hay naraa kitaam.

Ba ka'ta, ba aassa ga gaal-loocaa, wayee wekaa bērii, ba ammbii dara. ⁴ Lak Kooh yaa yah kiwiis, Yéesu tuukka ga tewisaa giyyaa, wayee tēelíbéecaa ínohsohussiiri. ⁵ Yéesu wo''aba an:

- Biyaay, mbaa d'ú abin yen?

Ba taassari an:

- Ó'óo!

⁶ Ya wo''aba an:

- Weesat mbaalii ga bakii hanoh gaal-loocii yah-ñaamda, d'ú hay ki'am jën.

Waa ennda da, ba weessa mbaalaa, mbaalaa líiffa muut na jën bi ba mínissiiwa kimeydoh músúmaa. ⁷ Tēelíbéenaa Yéesu keeñukeeda, wo''a Pee' an:

- Ha'mudii yēri!

Daa Simoŋ-Pee' kelohee wo'eenaa an: «Ha'-mudii yēri», ya ekukka kúltífaagari ndaga ya tesee faan fút, ya jafukka ga músúmaa. ⁸ Tēelíbéecaa bíinoobaa baa hay na gaal-loocaa, baa nook mbaalaa líifin na jēnda. Ba úsaayéeríi, ndaga díkaanti daa ba eneeda na tewisaa jom meeta' citéemée'. ⁹ Ga waa

* **21:1** 21: 1 Giyyaa Gélílee. † **21:2** 21: 2 Teekaa «Dídím» wēri en «Sís bo' banak... »

ba yoosukka ga tewisaada, ba hotta daama kiwiikaa taaluunun, tíkuunun jën ga dookгаа, na mbúurú ga yahaanaa.

¹⁰ Yéesu wo''aba an:

- Haydohat ga jëncii d'ú han ki'amda.

¹¹ Pee' dalla ki'aas ga gaal-loocaa, kinook mbaalaa bi ga tewisaa, lak wa líifin na jën. Jëncaa enee citéemée' na cidaaŋkaah-yétúus na kaahay, ciyaak. Ee ga daa jëncaa hín kiyewinda tóoh, mbaalaa da'tii.

¹² Yéesu wo''aba an:

- Deeyat d'ú ñëkituk!

Wayee yíinoo ga tēelíbéecaa kaañjiiri kimeekis, «fu yērí en ba?» Ndaga ba ínoheera an Ha'mudii yērí. ¹³ Yéesu deeyca, beɓpa mbúuraa, warohhabawa. Ya tumissa fodaama na jēnaa.

¹⁴ Ennda kotaa wukaahaywaa, waa Yéesu feeñuk tēelíbéecaagari ga iña ya mílisee ga buwaa kaaninda.

Yéesu na Pee': Pee' fu waarinndoone?

¹⁵ Ga waa ba lēehí'ta kiñëkituk, Yéesu meekissa Simoŋ-Pee' an:

- Simoŋ, kowu Saŋ, fu wēñ buwii bii kikeeñukkoone?

Simoŋ taassari an:

- Ee, Ha'mudii, fu ínohin an mi waarinndaa.

Yéesu wo''ari an:

- Níiraa tubaaltiigoo‡.

¹⁶ Kotaa wukanakwaa, Yéesu meekissari an:

- Simoŋ, kowu Saŋ, fu keeñukinndoone?

‡ **21:15** 21: 15 Tubaaltiigoo waa' kiwo' buwaa bok ga Jaangaa ya ennda hafaada.

Pee' taassari an:

- Ee, Ha'mudii, fu ínohin an mi waarinndaa.

Yéesu wo''ari an:

- Enaa níirohii baalciigoo.

¹⁷ Kotaa wukaahaywaa Yéesu meekissari an:

- Simoŋ, kowu Saŋ, fu waarinndoone?

Keeña Pee' nebpíi ga daa Yéesu meekissi bi ennda waas kaahay an «fu waarinndoone?»

Ya taassari an:

- Ha'mudii, fu yii fu ínohin iña en béebda, fu ínohin an mi waarinndaa!

Yéesu wo''ari an:

- Níiraa baalciigoo. ¹⁸ Kayoh-kayohda mi wo''aaka: ga kifiifu, fu pokdee haffu geñu, fu kari daa nebpaa, wayee binaa fu gu'gi'aa, fu hay kibëwí' yahciigaraa, bo' yiliis poki'taa geñu, bayyaa ga daa fu waa'tii kika'.

¹⁹ Yéesu wo'ee iñaama kiteewoh daa kikaankaa Pee' yah kiman, ee Kooh eru ndam gada. Lëhí'ta Yéesu wo''a Pee' an:

- Taabukaaroo!

Yéesu wo''a yen ga tēelíbéenaa ya keeñukda

²⁰ Pee' heeluk hen, ya hotta tēelíbéenaa Yéesu keeñukda, yii hay ga fenooba. Tēelíbéenaama yëri tobinukee ga fasaafaa Yéesu, ga waa ba ñam cuunífaa fisela'í'faada ee yëri meekiseeri an: «Ha'mudii, bii yahhaa ki'on bíiŋda, ya ba?».

²¹ Daa Pee' hotti hen, ya meekissa Yéesu an:

- Ha'mudii, haa yii fu ínoh ya gari?

²² Yéesu taassari an:

- Mi waa' ya pes bi ga daa mi haysanaa, waasfu ya ga? Fu kay, taabukaaroo rek!

²³ Wo'eenaama síwwa ga dŋuuy buwaa gëm ga Yéesuda an tëelíbéenaama kaanandii bi taa'. En ki'ena, Yéesu wo'éerí Pee' an: «tëelíbéenaama kaanandii», wayee ya wo'eeri an: «Mi waa' ya pes bi ga daa mi haysanaa, waasfu ya ga?»

²⁴ Tëelíbéenaama yëri seedi' iñcuma, ya bínndaca, ee dí ínohin an iñii ya seedi'da kayoh.

²⁵ Yéesu tumin enaama ciyewin ciliis. Enee an ca béestíru hen wínoo wínoo ga këyítaa, mi foogin an, eneenaa béeb këyítcaa bínsan caama hawanndii sah ga ëldúna.

**Hewhewii winéwí'wii Kooh Kifiliimunkii
ki'askii**

**Noon: Hewhewii winéwí'wii Kooh Kifiliimunkii
ki'askii New Testament**

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Noon)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Sep 2022 from source
files dated 2 Jun 2022

7c1cfb93-c4c9-5127-ac22-ecb23adca870